

'hak-al'

4
DECEMBER
2000
26e JAARGANG

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Contactadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Middelcoopstraat 1A, 4102 CE Culemborg

Bestuurssamenstelling:

Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.
Paul van Veen, Duizendblad 30,
4102 KP Culemborg; tel.: 0345 521953.
Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg; tel.: 0345 515393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.
Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.
Yme Jan Bosma, Wilgeboom 51,
4101 WK Culemborg; tel.: 0345 513008.

Clubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op Terweijde,
Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.:0347 377638)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur, ,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg, tel.: 0345 515393.
Gironr.: 83.31.858 t.n.v. Natuur- en Vogelwacht
Culemborg.

Contributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap *f* 15,00 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap *f* 30,00 per jaar.

Redactieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
E-mail: breun.jansen@hetnet.nl
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg, tel.: 0345 514358.
Ellen Geleedst, Duizendblad 30
4102 KP Culemborg; tel.: 0345 521953.

Bezorgers Hak-al en convo's:

coördinatie bezorging: Loes Plaisier,
Kamperfoelie 33, 4102 JX Culemborg;
wijk 101 M. Schutte, Kattenstraat 2C,
4101 BM Culemborg;
wijk 102 Joost Rink, Verdstraat 14
4102 CL Culemborg;
wijk 103 A Karin van Elst, Boterbloem 10,
4102 KS Culemborg;
wijk 103 B W.H. van Ree, Honingklaver 10,
4102 JT Culemborg;
wijk 104 P. van Es, Kastanjeboom 6,
4101 VT Culemborg;
wijk 105 L. v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg;
wijk 106 A T. en R.Staalman, Zandstraat 19,
4101 EC Culemborg;
wijk 106 B L. van Jaarsveld, De Loentjes 20,
4101 AH Culemborg;
wijk 107, 108, Monique van Beers, Vazalishof 7,
109 4103 WC Culemborg;
wijk 110 Fam. v.d. Veen, J. v. Riebeeckstr. 52,
4105 BC Culemborg;
wijk 110 A J. en B. Vermeulen, Heinsiusstr. 44,
4105 DG Culemborg;
wijk 112, 113 W. Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht;
wijk 114 P. v.d. Feen, Slotstraat 2,
4112 JX Beusichem;

Plantenwerkgroep:

Wim Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht; tel.: 0345 573354.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Hoogeinde 8,
4111 LL Zoelmond; tel.: 0345 501671.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Zoogdierenwerkgroep:

JanDirk Buizer, Hoefblad 38,
4102 JR Culemborg; tel.: 0345 531715

Vogelwerkgroep:

Gerben Mensink, Hoefblad 63,
4102 JS Culemborg; tel.: 0345 530662.

Insectenwerkgroep:

tijdelijk: Gerben Mensink, Hoefblad 63,
4102 JS Culemborg; tel.: 0345 530662.

Werkgroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Pastoriestraat 39
5241 TH Rosmalen; tel.: 073 5212903.

Werkgroep Wintervoeding Vogels:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Inleveren waarnemingen:

Jouke Altenburg, Kamperfoelie 33,
4102 JX Culemborg; email: altpla5@freeler.nl
of de speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jeugdgroepen:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.

Nestkasten-coördinatie:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Kampen, lezingen, dia-avonden en cursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van f 26,50 op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:

Ellen Geleedst, Duizendblad 30
4102 KP Culemborg; tel.: 0345 521953.

CONTACT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingsconsulent:**

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038.

Asielhouders:

't Klaphek, 3401 RZ IJsselstein;
Dhr. R. Weiters; tel.: 030 6063335

DIVERSE NATUURORGANISATIES:

Milieu: alarmnummer luchtverontreiniging:
tel.: 026 4452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: tel.: 0343 551558 (Werkhoven)
Vrieling : tel.: 0343 561675 (Cothen)
Meldkamer : tel.: 030 6924824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

A.J.A. Helmond, Boerenstraat 11,
Culemborg; tel.: 0345 477777.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 026 3515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Werkgroep Milieu Geldermalsen:

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 0345 573974.

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartogh, Kloosterlaan 15,
4111 LG Zoelmond; tel.: 0345 502061

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseenheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 0418 592411.

Vogelbescherming:

Driebergseweg 16 C, Zeist, tel.: 030 6937700;
vogelinformatiecentrum: 030 6937777;
ledenservice: 030 6937744.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 026 4420944.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie:

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam,
tel.: 020 6228115.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie, afd. Tiel en omstreken:

Praam 16, 4002 GE Tiel.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 2331328.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 6559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 030 6937333.

Wereld Natuur Fonds Nederland, regio West-Betuwe:

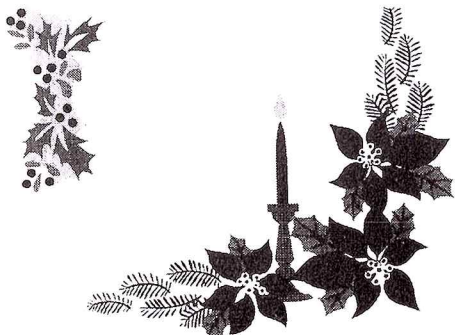
secretariaatsadres:
G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3,
4117 GR Erichem; (Pandawinkel), tel.: 0344 571637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 6236545 / 6231843.

VOORWOORD VAN DE REDACTIE

- pag. 4 - *Natuurbeschermingsprijs Gelderland 2000*
- pag. 7 - *Van de leesplank, periode juni/augustus 2000*
- pag. 9 - *De vogelwaarnemingen van begin juli t/m half november 2000.*
- pag. 17 - *Nieuw leven in de oude eendenkoor*
- pag. 19 - *Van de leesplank, periode oktober/november 2000*
- pag. 21 - *Kauwen in de Hollandse kou*
- pag. 25 - *Jongere jeugd*
- pag. 26 - *Vogelfietsexcursie Nieuwe Uiterwaarden*
- pag. 27 - *De 'Ooievarekokkiekijk actie'*
- pag. 28 - *De mystery bird*
- pag. 29 - *Excursie- en Activiteitenprogramma*

Beste leden van de NVWC,

Het jaar is al bijna weer ten einde. Hoewel het weer op het moment van dit schrijven nog buitengewoon zacht is en allerlei knoppen zelfs uitlopen, zijn we al weer bijna toe aan kerst en nieuwjaar. Daarmee is ook dit jubileumjaar voor onze vereniging bijna ten einde. Het afgelopen jaar hebben we teruggeblikt middels allerlei themamaanden op de afgelopen 25 jaar.

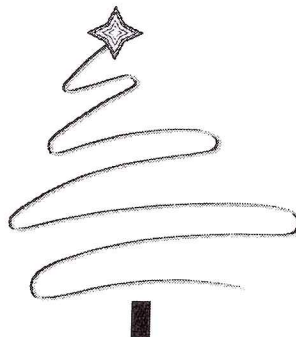
Naast terugkijken wordt er binnen de club ook vooruit gekeken. Op vrijdag 8 december stond dat vooruitkijken zelfs centraal, op de brainstormavond. Met zo'n 40 mensen hebben we nagedacht en gediscussieerd over de doelstellingen van de vereniging en hoe die in deze tijd het beste vorm kunnen krijgen. Zo is er in groepen gesproken over educatie, natuurbescherming en studie; al 25 jaar de peilers van onze club. Er zijn zeer zinvolle dingen gezegd door een breed gezelschap aan mensen. Er waren uiteraard mensen die al jaar en dag het hart van de vereniging vormen. Daarnaast waren er ook mensen die wat minder intensief aan activiteiten deelnemen, maar daardoor uitstekend in staat zijn om eens scherp te kijken naar het hoe en waarom van onze activiteiten. Naar aanleiding van de discussie is een groepje van 8 mensen in het leven geroepen dat met de aanzetten van deze avond verder aan de slag gaat. Uiteraard zullen we daar ook in de Hak-al nog meer van gaan lezen. Gezegd moet nog worden dat de vierde doelstelling (de gezelligheid) deze vrijdagavond niet ter discussie heeft gestaan. De maaltijd aan het eind van de brainstorm gaf weer aan dat het hier om een wezenlijk element van de vereniging gaat.

We komen ook nog even kort terug op het vorige (dikke) nummer van de Hak-al. Daarin heeft u van verschillende mensen verslagen kunnen lezen over het geslaagde jubileumkamp in de Viroin-vallei. Bij een viertal artikelen ontbraken de namen van de schrijvers. We zouden natuurlijk een prijsvraag uit kunnen schrijven om de ontbrekende namen in te vullen. Maar aangezien het niet om grote verrassingen gaat, geven we die toch maar even zelf. Het algemene artikel met de omschrijving van de verschillende gebieden die zijn bezocht, was van Ruud Post. Van zijn hand was ook het artikel over de teken. Het artikel over vlinders was van Kars Veling en dat over libellen van Annette van Berkel.

Donderdag 9 november jl. is er aan de Lange Dreef een dode sperwer gevonden, met een zanglijster als prooi. Het was een jonge sperwer, die waarschijnlijk een fatale botsing heeft gemaakt, bij het vangen van de lijster.

Rest ons nog iedereen veel leesplezier te wensen met dit nummer van de Hak-al. Hierin vindt u ook het beloofde juryrapport van de Natuurbeschermingsprijs Gelderland 2000. En uiteraard wensen we iedereen goede feestdagen toe. Tot ziens op de nieuwjaarsreceptie of bij een van de andere activiteiten.

De redactie.

STICHTING HET GELDERSCH LANDSCHAP

NATUURBESCHERMINGSPRIJS GELDERLAND

2000

Jaarlijks wordt door de Stichting Het Geldersch Landschap de "Natuurbeschermingsprijs Gelderland" uitgereikt aan een persoon of groep van personen die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor de natuurbescherming in Gelderland. Dit jaar is het de elfde keer dat de prijs wordt toegekend.

Om in aanmerking te komen voor de prijs moeten de activiteiten van de genomineerden gericht zijn op de natuurbescherming in brede zin binnen de provincie Gelderland, ze moeten vallen binnen de statutaire doelstellingen van de Stichting en bovendien inspirerend zijn voor anderen ter verbreiding van de natuurbeschermingsgedachte.

De jury heeft dit jaar ook weer een groot aantal voordrachten voorgelegd gekregen, dit geeft aan dat veel mensen zich op enthousiaste wijze inzetten voor de natuurbescherming in Gelderland. Zo zijn bijvoorbeeld activiteiten aangemeld met betrekking tot vrijwilligerswerk in de natuur, natuur- en landschapsbescherming in brede zin, maar ook gericht op specifieke gebieden en terreinen, en activiteiten op het gebied van natuureducatie en -beheer. De jury heeft grote waardering voor al het goede werk dat de genomineerden voor de natuur in Gelderland verrichten.

De jury heeft gemeend de prijs in 2000 te moeten toekennen aan de Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

De Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC), die dit jaar haar vijftienvigjarige bestaan viert, heeft zich in de loop der jaren ontpopt tot een vereniging die op velerlei gebied actief is binnen het grondgebied van de Gemeente Culemborg, maar ook daarbuiten. Zo bestaan er binnen de NVWC diverse werkgroepen, die op zeer verschillende onderdelen van de natuurbescherming en -educatie actief zijn. Er is een knotwerkgroep, vogelwerkgroep, plantenwerkgroep, zoogdierenwerkgroep, nestkastenwerkgroep, werkgroep natuurfotografie, insectenwerkgroep, werkgroep jongere jeugd, en een voor de oudere jeugd, werkgroep bibliotheek, en een werkgroep wintervoeding vogels. De namen van deze werkgroepen zijn een duidelijke indicatie voor de diversiteit van de gebieden waarop de NVWC actief is. Er is bij de NVWC voor elk wat wils zowel op het gebied van het praktisch "handen uit de mouwen" natuurbeheer, als op het educatieve vlak.

De NVWC is niet alleen actief bezig met het praktisch natuurbeheer, ook organiseert de NVWC lezingen en excursies, alsmede natuurkampen. Tevens participeert de NVWC in het Steunpunt Natuur- en Milieueducatie.

STICHTING HET GELDERSCH LANDSCHAP

Maar er is nog meer. De NVWC voert diverse inventarisaties uit op het gebied van flora en fauna. Zo gaf de NVWC in 1998 het boekje "Vlinderen tussen Lek en Linge" uit waarin de resultaten van vlinderwaarnemingen in Culemborg en wijde omgeving tussen 1990 en 1998 zijn opgetekend.

Voor het beheer van natuurreservaat "de Regulieren" maakt onze stichting dankbaar gebruik van de inventarisaties van de NVWC.

Daarnaast is de NVWC ook betrokken bij de dijkverzwaring langs de Lek en denkt de groep mee over de inrichting en het beheer van natuurontwikkelingsgebieden zoals de Baarsemwaard en de Goilberdingenwaard. De gemeente Culemborg maakt veelvuldig gebruik van de kennis die aanwezig is bij de NVWC bij het opstellen en uitvoeren van haar groenbeheerplannen. Ook was de NVWC actief betrokken bij het opstellen van het natuurbeleidsplan door de gemeente Culemborg. Tevens heeft de NVWC zitting in de Milieuadviesraad van de gemeente Culemborg.

Dit is slechts een bloemlezing uit de activiteiten die de NVWC in de loop van vijftientig jaar aan de dag heeft gelegd.

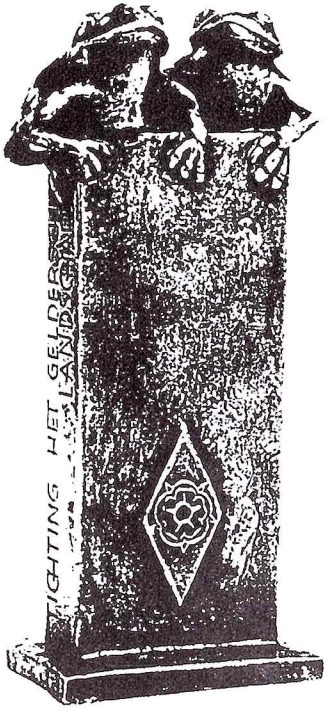
Daarom is de jury van mening dat de Gelderse Natuurbeschermingsprijs dit jaar aan de jubilerende Natuur- en Vogelwacht Culemborg toegekend moet worden.

Arnhem, september 2000,
Namens de Jury,

mr. J.A.W.M. Ponten,
voorzitter

drs. A.J.M. Roozen,
secretaris

Oorkonde

Stichting Het Geldersch Landschap
Arnhem

behorende bij de "Gelderse Roos", jaarlijkse prijs voor bijzondere inzet en prestatie

op het gebied van natuur- en landschapsbescherming in Gelderland.

toegekend aan *de Natuur- en Vogelwacht Culemborg*

voor de inspirerende activiteiten met betrekking tot

*het natuurbehoud en de natuureducatie in
Culemborg en omgeving.*

Arnhem. *23 september 2000*

Voorzitter

Secretaris

ABN AMRO Bank N.V.

KTR. GELE RIJDESPLEIN 15 ARNHE

betaal tegen deze /pay against this
in letters/in words **CHEQUE***tweeduizend vijfhonderd gulden*

aan/to

Natuur en Vogelwacht Culemborg

53.52.31.601 836.0 31

St -Het Geldersch Landschap

Zypendaalseweg 44

6814 CL Arnhem

no.

KA0251429

bedrag/amount

NLG *2.500,-*

plaats/place

Arnhem

datum/date

of order
or order*23 september 2000*

handtekening/signature

- Knipselkrant - De Faunabescherming, jrg 24 nr 2, juli 2000
- De Levende Natuur, jrg 101 nr 4, juli 2000
- Lutra - Vereniging Zoogdierkunde en - bescherming, jrg 43 nr 1
- Natuurbehoud - Vereniging Natuurmonumenten, jrg 31 augustus 2000
- Natuur en Milieu - Stichting Natuur en Milieu, jrg 24 nrs 5, 6 en 7, juli, augustus en september 2000
- Nederlandse Faunistische Mededelingen nr II 2000
- De Nieuwe Wildernis - Stichting Kritisch Bosbeheer, jrg 6 nr 1
- N.V.L. Nieuwsbrief - Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, jrg 4 juni 2000
- SOVON Nieuws - SOVON Vogelonderzoek Nederland, jrg 13 nr 2 juni 2000
- Van Nature - Vereniging Natuurmonumenten, jrg 10 nrs 6/7 en 8, juni/juli en augustus 2000
- Vlinders - de Vlinderstichting, jrg 15 nr 3, augustus 2000
- Vogelnieuws - Vogelbescherming Nederland, jrg 13 nr 2 en 3, mei en juni 2000
- Vogels - Vogelbescherming Nederland, jrg 20 nr 4, juli/augustus 2000
- Zoogdier - Vereniging Zoogdierbescherming en Zoogdierkunde in Nederland en Vlaanderen, jrg 11 nr 2, juni 2000

Schrijver dezes heeft inmiddels enige uurtjes besteed aan het doorbladeren en selectief lezen van deze tijdschriften. Na gedane arbeid ben ik tot de conclusie gekomen dat het nauwelijks mogelijk zal zijn om voor deze rubriek een leesbaar artikel te schrijven dat ook enigszins recht doet aan de hoeveelheid nieuws, informatie, opinies en andere zaken die al deze tijdschriften bevatten. Ik doe dus net zoals een redacteur van een dagblad die nieuwtjes selecteert om een rubriek "Gemengde Berichten" samen te stellen. Hier volgt dan mijn selectie.

Winterkoninkje in muizenval

Tijdens het Herfstkamp in de Kagerplassen (bedoeld zal wel zijn in de omgeving van de Kagerplassen) van de Nederlandse Jeugdbond van Natuurstudie bleek in een van de muizenvallen bij controle een winterkoninkje te zijn gekomen. Navraag bij andere vallenzetters leverde geen enkel geval van een vogel in een muizenval op. Helaas vermeldt het artikel niet of het winterkoninkje dit benauwde avontuur heeft overleefd (zie "Zoogdier").

Een enorme stapel tijdschriften lag bij mij te wachten op de eerste Algemene Vergadering van de NVWC na de zomervakantie op 11 september j.l.. De stapel was als volgt samengesteld:

- Blad - IVN Tiel, jrg 12 nr 2, zomer 2000
- De Dompvoorn - Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, jrg 34 nr 2, juni 2000
- De Kruisbek - Vogelwacht Utrecht, jrg 43 nr 3, juni 2000
- Argus - De Faunabescherming, jrg 25 nr 2, juli 2000
- Boomblad - Alterra, jrg 12 nr 3 en 4, juni en augustus 2000
- Brachytron - Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, jrg 4 juli 2000
- Geldersch Landschap - Het Geldersch Landschap, jrg 22 nr 2, zomer 2000, en Jaarverslag 1999

De roerdomp doet het goed in Friesland

Afgelopen jaar werden er in Friesland maar liefst 37 territoria van deze schuwe moerasvogel geteld. Toplocatie was het Lauwersmeergebied met 11 territoria. Landelijk gezien spande het natuurgebied Oostvaardersplassen de kroon met 27 broedgevallen. De soort heeft zich dus na 3 winters met korte maar strenge vorstperioden fors weten te herstellen (zie "Vogelnieuws nr 3"). In dit speciale nummer tevens een lijst van de gebieden die in maart 2000 als Speciale Beschermingszones (Vogelrichtlijn) en Wetlands (Wetlands-Conventie) door de Nederlandse regering zijn aangewezen resp. aangemeld.

Topjaar van kerkuil

De kerkuil beleefde in 1999 een topjaar met bijna 1700 broedparen. Alles over dit geweldige resultaat van alle inspanningen van de mensen van de Kerkuilenwerkgroep Nederland is te lezen in Vogelnieuws nr 2, themanummer Kerkuil.

Minder dagvlinders in de Kampina

In de loop van achttien jaar hebben Bert en Riet van Rijsewijk 35 soorten dagvlinders in de Kampina waargenomen. Desondanks zijn er door te forse ingrepen in het landschap drie voor dit gebied belangrijke soorten in aantal achteruitgegaan. Natuurmonumenten, die dit gebied in eigendom heeft, voert momenteel overleg met het vlinderende echtpaar om het beheer zodanig aan te passen dat het heidegentiaanblauwtje, de kleine ijsvlinder en de grote weerschijnvlinder betere levenskansen geboden worden.

Nog meer orchideeën

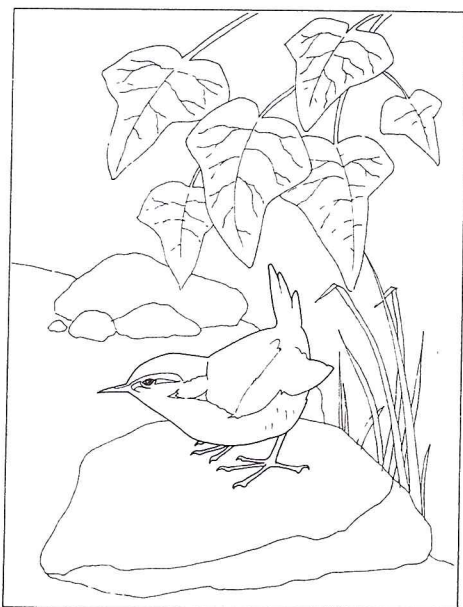
Na 10 jaar maaibeheer in het natuurgebied Hazelbekke bij Ootmarsum is het aantal breedbladige orchissen gestegen tot 3800 exemplaren, 20 maal zoveel als er 10 jaar geleden waren toen men met het nieuwe maaibeheer is begonnen.

"Bronlibel" lift mee naar Culemborg

Theo de Jong plukte dit beestje, dood weliswaar, van de grill van de auto van zijn buurman die net was teruggekeerd van vakantie in de Ardèche (N.V.L. Nieuwsbrief)

Millingerwaard met 100 hectare uitgebreid: van prikkeldraadvlakte tot natuurgebied

Op 22 maart van dit jaar hebben 55 vrijwilligers 12 km heining en vele karrenvrachten weidpalen alsmede pijpleidingen, stalen hekken en hekposten uit de 100 hectare voormalig agrarisch gebied verwijderd. Door deze actie zijn de nieuw verworven gronden toegankelijk gemaakt voor o.a. de koniks en de galloways (Nieuwe Wildernis).

WINTERKONING

17 soorten landpissebedden zijn aangetroffen in de Ooypolder

Een uitgebreid verslag met de verspreidingskaartjes is te lezen in de Nederlandse Faunistische Mededelingen.

Toekomst voor poelen en nog veel meer over poelen en hun betekenis voor amfibieën en libellen

Een verslag van een symposium dat RAVON najaar 1999 organiseerde, neergelegd in een speciaal nummer over dit onderwerp (De Levende Natuur).

Het Geldersch Landschap boekte in 1999 slechts 39 ha terreinwinst

Deze geringe toename wijt de Stichting aan de stagnatie van de afwikkeling van de subsidieaanvragen bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Evenwel Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en enkele ander provinciale landschappen hebben wel grote oppervlakten verworven. Dus klopt deze bewering wel? (commentaar van mijzelf) (Jaarverslag Gelders Landschap).

Rivierrombout wel langs Waal en Merwede maar nog niet langs Lek

In 1999 werd uitgebreid gezocht naar deze libellensoort langs de grote rivieren van ons land nadat een jaar eerder de 4e soort na 94 jaar weer in Nederland is aangetroffen. Dit leidde tot vondsten langs Waal, Nederrijn, Beneden Merwede en Nieuwe Merwede. De uitgebreide zoektocht langs de Lek leverde (nog) niets op (Brachytron).

Tot zover deze selectie. Rest nog de mededeling dat alle tijdschriften aan het begin van het artikel vanaf 10 oktober ter inzage liggen in ons clubhuis De Ketelvink.

De vogelwaarnemingen van begin juli t/m half november 2000

De almaar stijgende trend van het aantal vogelwaarnemingskaartjes dat ik voor de Hak-al mag beschrijven is eindelijk doorbroken: deze keer 'maar' circa 400 waarnemingen; dat is ongeveer 50 kaartjes minder dan de vorige keer. Het aantal gemelde soorten is ruim 80!

Het merendeel van de waarnemingen is gedaan op de bekende plaatsen: Steenwaard, Baarsemwaard en de Telpost in de Redichemse waard. De vogelwerkgroepleden en de regiowaarnemers volgen de natuurontwikkeling en vogeltrek op de voet.

Toch ook een aardig aantal verrassend leuke 'tuin'waarnemingen in deze aflevering.

De eerste jaarwaarnemingen van wintergasten en laatste jaarwaarnemingen van zomervogels completeren het geheel.

Dit winterhalfjaar vraag ik extra aandacht voor de Russische en Noordse kauw. Zie het Kauwenartikel elders in deze Hak-al. Voor de nieuwsgierige internetter: www.geocities.com/rainforest/7550/Russische-kauw.html

Met vriendelijke vogelgroet,

Jouke Altenburg
Altpla5@freeler.nl

Opname van waarnemingen in deze rubriek houdt geen erkenning door de Commissie Dwaalgasten Culemborgse Avifauna in. De aanduiding "RN." houdt in dat de waarneming gedaan is door een niet-NVWC-lid en gepubliceerd is in het digitale, regionale vogeloverzicht "Waarden vol vogels".

*Uitgebreide Soortbespreking***Dwaalgasten, exoten en Bijzondere Niet-broedvogels****Kuifduiker**

Op 13 oktober zag F. de Boer (RN) een Kuifduiker in de strang van de Baarsemwaard: de eerste in 21 jaar! Van 4 t/m 13 maart 1979 pleisterde een exemplaar in de jachthaven. Dit is ook pas de derde waarneming ooit voor het werkgebied.

Kleine zilverreiger

Tussen 7 oktober en 4 november zijn er 14 meldingen gedaan van 1 tot 3 exemplaren. Het voorlopige jaartotaal komt daarmee op 21 waarnemingen. En dan te bedenken dat hiervoor slechts 1 waarneming uit 1998 bekend was! De vogels waren vooral in de Steenwaard te zien, maar ook in de Baarsemwaard zijn ze waargenomen. Het nieuwe landschap daar sluit uitstekend aan bij hun beschreven biotoopvoorkeur: heeft een voorkeur voor open landschappen met zeer spaarzame begroeiing; in het (ondiepe) water komen niet veel drijvende planten voor (Z.V.v.N.).

Kleine zilverreigers worden in Nederland vooral van maart tot en met oktober waargenomen (Z.V.v.N.). Het in 1977 uitgebrachte 'Birds of the Western Palearctics' (deel 1) beschrijft nog helemaal geen waarnemingen in Nederland. De trek wordt beschreven naar gebieden in Azerbeïjan, Transkaukazië, Iran maar ook naar landen ten zuiden van de Sahara. Anno 2000 is de Kleine Zilverreiger zelfs in de wintermaanden in Nederland te zien.

Ooievaar

Op 10 september en 15 oktober werden 2 exx. Ooievaar gezien in de Steen- respectievelijk Goilberdingenwaard (RN.).

Visarend

Dit najaar is de Visarend driemaal gezien.

- 20 september door Luis van Oort in de Steenwaard;
- 21 september door Leo van der Kooij boven het plasje ten westen van het spoor ter hoogte van Schalkwijk (buiten het werkgebied);
- 3 oktober door Jouke Altenburg, trekkend ZO over het stadskantoor.

De laatste jaren wordt steeds een dergelijk aantal waarnemingen in september en oktober gedaan.

Roodpootvalk

Tja, staan er vrijwel altijd minstens twee waarnemers op de Telpost; op 23 september stond Jouke Altenburg alleen toen hij vrij laat 2 valken, met een duidelijk aan de bovenzijde gestreepte staart, een paar tellen in het vizier kreeg. Helaas was er niemand om dit te bevestigen dan wel andere harde kenmerken van juveniele Roodpootvalken te signaleren: witte nekvlek, donkere eindrand aan de ondervleugel en een 'bandietenmasker' op het voorhoofd.

De waarneming is mogelijk gezien de volgende factoren:

- De doortrekperiode klopt: de mediane datum is eind september voor Arnhem e.o. (bron Z.V.v.N.).
- Er was al enige dagen sprake van een stevige oostenwind. Roodpootvalken broeden in Rusland en de noordelijke Balkanlanden. Met de langdurige oostenwind driften ze over ons land op weg naar hun overwinteringsgebieden in Afrika.
- Andere telposten, zoals Noordhout op de Utrechtse Heuvelrug, hebben in deze periode ook Roodpootvalken gezien.

Smelleken

Het kleinste Europese valkje werd drie maal gezien:

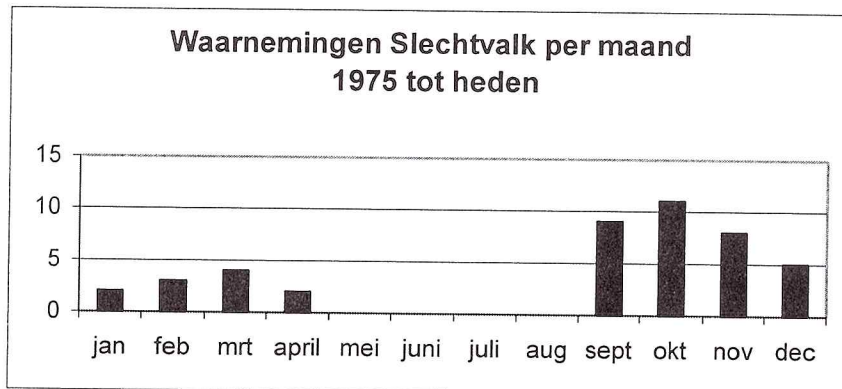
- 9 september: Telpost: Paul van Veen en Louis van Oort
- 30 september: Telpost: Trektellers
- 22 oktober: Lekdijk tussen van de Anker en de Lange Dreef: Leo en Nel van der Kooij

Van Rob Lensink begrepen de toehoorders tijdens zijn lezing over vogeltrek dat het dit najaar een goed Smellekenjaar was. Dat blijkt.

Slechtvalk

De grote aantallen waadvogels en meeuwen oefenen een grote aantrekkingskracht uit op deze mooie roofvogel. De waarnemingen blijven maar binnenkomen: tussen 7 oktober en 5 november maar liefst 5 waarnemingen (Thijs de Kruif, Trektellers, Stef Strik, Annette van Berkel, Dinky van Berkel, Kars Veling, Marjan Buizer en Jouke Altenburg).

Figuur 1:

Zilvertaling

Nooit van gehoord! Loop ik weer een soort achter? Dat waren mijn gedachten toen in de waarneming van deze eendensoort in het Regionieus las: 31 augustus; 2, 3 en 7 september in de Steenwaard.

Hij staat niet in de 'Jonsson' en ook de 'B.W.P.' deel 1 bood geen duidelijkheid. Een exoot dus. In het jaarverslag van het Regionieus zal hij ongetwijfeld wat uitgebreider worden besproken.

Geelpootmeeuw

Maar liefst 10 meldingen van deze meeuwensoort tussen 31 augustus en 26 september. Alle waarnemingen zijn gedaan in de Steenwaard (Bram Rijksen en RN).

IJsvogel

Het IJsvogeltje heeft vermoedelijk dit jaar in de omgeving weer succesvol gebroed. Van allerlei plaatsen komen meldingen van 1 of meer exemplaren. Maar liefst 14 kaartjes zijn ingeleverd. De waarneemplaatsen variëren van de Meent, de Zump (mond. med. Babs Hordijk) tot de Telpost, de plasjes Einde Weidsteeg en de Steenwaard.

Duinpieper

Het was al weer twee geleden dat de Duinpieper in het werkgebied was waargenomen: 26 september 1998 op de Telpost. In totaal zitten er tot op heden 5 waarnemingen in het archief waarvan slechts 1 voorjaarswaarneming. Op 20 augustus zag Chris Harmsen, Arjan Brenkman en Bruce Collé 3 exx. in de Goilberdingenwaard. Chris maakte er een prachtige digitale foto van.

Foto 1: Duinpieper (fotograaf: Chris Harmsen)

Beflijster

Beflijsters zijn net 'geschubde' merels, zij het met een lichte, halve maanvormige band over de borst. Ze vervullen de 'niche' van de Merel in door het klimaat bepaalde schaars begroeide gebieden: in de Alpen, maar ook in Scandinavië. De Scandinavische vogels trekken op en neer hun overwinteringsgebieden in Spanje en Noord-Afrika. De Alpenpopulatie trekt in het najaar voornamelijk naar de lager gelegen dalen (Bron: B.W.P.-deel 5).

Op de Telpost werden dit najaar 5x Beflijsters waargenomen. Het jaar 2000 is daarmee een zeer goed Beflijsterjaar, naar Culemborgse begrippen.

Marjan Buizer en Jouke Altenburg zagen op 23 oktober een mannetje naar het zuidwesten trekken op geringe hoogte. Hij kwam prachtig in het zonnetje over.

Op 4 november was er sprake van goede lijstertrek (vooral Koperwieken). De groepen landden regelmatig in de meidoornhagen achter de Telpost. Tijdens de ochtendtelling werden op een gegeven moment 2 mannetjes Beflijster in de ruigte ten noordwesten van de Telpost ontdekt. Vermoedelijk zijn zij in eerste instantie onopgemerkt met een Koperwiekengroep aan komen vliegen.

Op 11 november zag Paul van Veen een vierde mannetje overtrekken op de Telpost.

Job de Boer zag daar op 31 oktober ook een mannetje Beflijster.

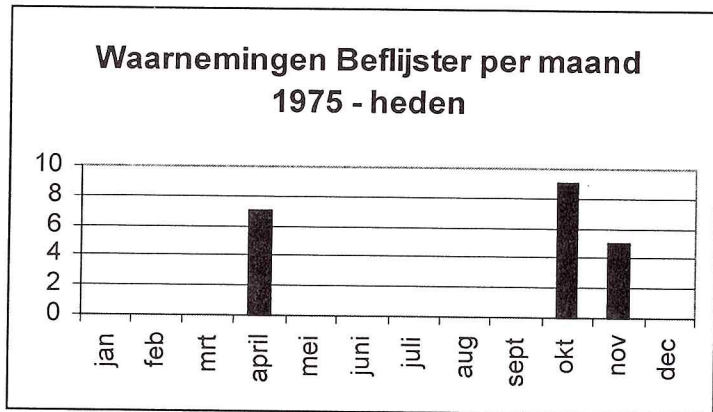
Tijdens de laatste vogeltrektelling van het seizoen op 18-11 jl. werd nog een trekkend vrouwtje waargenomen (Paul van Veen, Gerben Mensink, Jouke Altenburg).

In de Z.V.v.N. staat de Beflijster beschreven als een 'algemene doortrekker'. Dit zou je niet opmaken uit het Culemborgse aantal waarnemingen (21). Het aantal exemplaren per waarneming is doorgaans 1 of 2. Er zijn drie uitzonderingen: 2x 3 exx. op 24-04-1994 respectievelijk in de Regulieren en bij de Telpost. Op 22 april 1999 zagen Stijn Brand en Marjan Buizer maar liefst 7 exx. overtrekken tijdens een broedvogelinventarisatie.

De kwalificatie van Arnhem en omgeving klopt beter met het Culemborgse beeld dan Z.V.v.N: 'doortrekker in klein aantal'. De voorjaarswaarnemingen in Arnhem worden doorgaans in de laatste 2 weken van april gedaan. Voor het najaar is oktober de topperiode.

Net als in Culemborg worden in Arnhem e.o.doorgaans 1 of enkele exemplaren tegelijk gesignaleerd. Hun grootste gesignaleerde groep bedroeg 18 exx. in 1985 (Bron: V.H.G.).

Figuur 2:

Europese kanarie

De 3^e en 4^e waarneming ooit! Beiden gedaan tijdens de regionale vogeltreksimultaantelling (3x woordwaarde) op 21 oktober jongstleden. De Trektellers zagen 1 ex. voorbijkomen. Bram Rijkxen zag in de Steenwaard 2 exx. op doortrek.

De eerdere waarnemingen waren:

- 4-11-1984 Marcel van der Tol -Telpost
- 8-10-1994 Paul van Veen - Telpost

In Arnhem en omgeving worden vrijwel jaarlijks enkele Europese kanaries gezien (VHG).

IJsgors

IJsgorzen broeden langs de Atlantische kust van Scandinavië en Rusland, Groenland en IJsland. Het zijn forse gorzen met een kastanjebruine nekvlek. In vlucht zijn ze goed herkenbaar aan een roodbruine baan op de bovenzvleugel, begrensd door een witte vleugelstreep. IJsgorzen trekken vaker in het binnenland door dan Sneeuwgorzen.(Jonsson)

Er zitten tot dit najaar 8 waarnemingen in het archief, waarvan 6 uit de jaren '90. Daar worden er dit jaar 3 aan toegevoegd:

- 23 september door Bert Kasius (RN) in de Goilberdingenwaard
- 7 oktober 2 exx. door Trektellers
- 7 oktober 1 ex. door Trektellers.

Sneeuwgorz

Op 13 oktober meldde Bram Rijkxen 1 ex. Sneeuwgorz in de Steenwaard. De soort is gewoonlijk aan de Nederlandse kust van september tot april te zien(bron: V.v.E.). Het archief bevat 10 meldingen. De laatste waarneming was op 7 november 1998 door de Trektellers.

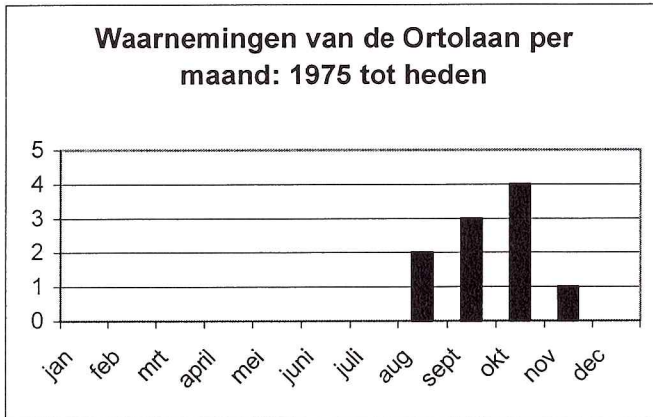
Ortolaan

Wel een heel late Ortolaan kwam dit jaar de Telpost voorbij vliegen op 4 november. Nu was het de hele week ervoor wel slecht weer geweest maar toch... Bijna drie weken later dan 'de laatste ooit' (19 oktober 1991) is veel. Het is ook later dan de laatste waarneming uit Arnhem en omgeving, waar sinds de jaren '80 zeer intensief wordt getrekteld: 28 oktober.

De (mediane) datum, waarop in Arnhem e.e.o. in het najaar 50% van de Ortolanen door is gekomen, is berekend op 16 september (bron: V.H.G.).

Onderstaande grafiek doet vermoeden dat in het Culemborgse de Ortolaan later doortrekt. Het kan zijn dat de soort te weinig is gezien door de tellers voor een echt betrouwbare mediane datumbepaling. In totaal zijn er namelijk maar 11 exemplaren (10 waarnemingen) gezien in 25 jaar.

Figuur 3:

Overige bijzondere soorten voor Culemborg e.o.

Kleine bonte specht

De tuin van het stadskantoor mag bijna tot hot-spot worden verklaard. Henkjan Kievit zag op 5 en 6 september 1 ex. in één van de grote beuken op het terrein. Dit musgrote spechtje wordt gemakkelijk over het hoofd gezien. In het archief zitten nu 34 waarnemingen.

Bij de winterdag sluit de Kleine bonte specht zich wel aan bij rondtrekkende groepen mezen (bron V.v.E.).

Zilverplevier

Tussen 15 september en 12 oktober zagen Paul van Veen, Marjan Buizer, Bram Rijksen en andere RN-waarnemers 8x 1 ex. Zilverplevier in de Steenwaard. Van de waarnemingen op 15 en 17 september wordt gemeld dat het een juveniel exemplaar betrof. In totaal tot op heden 11 waarnemingen dit jaar. Het habitat van de Steenwaard klopt precies met de beschrijving in V.H.G.: fouragerende vogels zijn gezien op slikkige terreinen langs tichelgaten en oude rivierarmen.

Rosse grutto

Thijs de Kruif meldde op 5 november 1 ex. Rosse grutto uit de Steenwaard. Dit is de 5^e waarneming van dit jaar en de 8^e ooit.

Grutto

Vanaf 23 september t/m 4 november is er 8x een Grutto gemeld uit de Steenwaard (Paul van Veen, Gerben Mensink, Marjan Buizer, Annette van Berkel, Stef Strik, Dinky van Berkel, Kars Veling, RN). Dat is behoorlijk uniek. Doorgaans zijn de Grutto's eind juli/begin augustus uit onze regio verdwenen. Ze vertrekken dan al weer naar hun overwinteringsgebieden aan de kusten van West-Afrika. Tot op heden was de laatste waarneming 7 september 1991 (Trekters).

Samenvattende bespreking van de waarnemingen van begin juli tot half november 2000

Duikers tot en met roofvogels

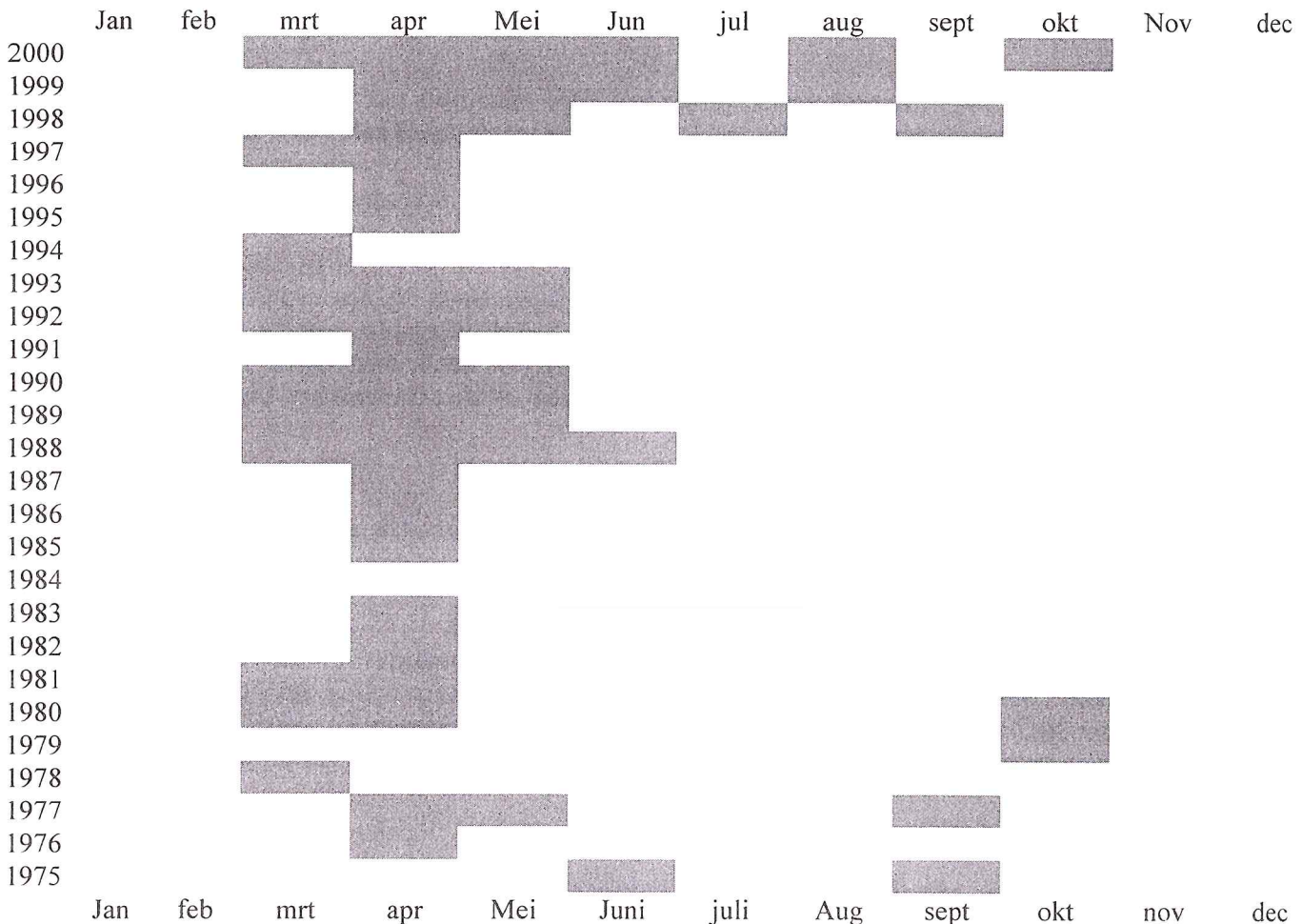
Op 28 oktober werden 80 **Aalscholvers** trekkend gezien in de Steenwaard (RN). Van de **Dodaars** werd 13x melding gedaan doorgaans in de Steenwaard en Baarsemwaard (Chris Harmsen, Marjan Buizer, Paul van Veen, Chris Harmsen,

Bruce Collé, Arjan Brenkman, Trekters, RN). Het maximale aantal was 16 exx. in de Baarsemwaard op 23 september (RN). **Kuifduiker***. **Kleine zilverreiger***. Op 21 augustus zag Chris Harmsen in totaal 11 **Blauwe reigers** naar het westen trekken. Leo van der Kooij zag op 21 augustus 1 ex.

Purperreiger in de eendenkooi van de Regulieren. **Ooievaar***. Negen waarnemingen van 1 tot 7 exx. **Lepelaar**, vrijwel allemaal in de Steenwaard. Er was ook 1 ex. met een kleurring, dat diverse malen werd herkend. Maximaal waren 3 adulte en 4 juveniele exx. aanwezig (Annette van Berkel, Gerben Mensink, Marjan Buizer, RN). De eerste exemplaren **Kleine zwaan** werden op 5 november gezien door Paul van Veen in de Goilberdingenwaard. Op 14 oktober zagen de trektellers de eerste **Wilde zwaan** bij de Telpost. In de Steenwaard werden op 10 en 17 september respectievelijk 69 en 89 exx. **Grauwegans** gezien (RN). Tussen 24 augustus en 7 oktober 5 meldingen van groepen **Brandganzen**. Het maximum aantal bedroeg 200 exx. (Leo van der Kooij, RN). Leo van der Kooij zag 68 **Nijlganzen** in de Everdingerwaard op 24 augustus. Een juveniele **Bergeend** was op 30 september in de Steenwaard te

zien (RN). De eerste **Smienten** werden op 26 augustus door Gerben Mensink in de Steenwaard gezien. Verder nog vijf meldingen, waaronder opmerkelijk grote aantallen op 23 september. In de Goilberdingenwaard werden toen 1950 exx. gezien, in de Steenwaard hielden zich 500 exx. op (RN). Ook de **Krakeend** werd tweemaal in grote aantallen gezien: 18 augustus 60 exx; 28 oktober 70 exx. Beide groepen zaten in de Steenwaard (RN). Drie meldingen van de **Wintertaling**. Hoogste aantal bedroeg 245 exx. op 15 oktober in de Steenwaard (RN). De **Zomertaling** wordt meestal in het voorjaar gemeld. Nu twee najaarswaarnemingen in de Steenwaard: 29 augustus 3 exx. (Gerben Mensink); 28 oktober 1 ex.(RN): de 3^e oktoberwaarneming ooit. In figuur 4 staat de maandelijkse aanwezigheid van de Zomertaling per jaar weergegeven. Het aantal waarnemingen per maand staat niet aangegeven.

Figuur 4: Presentie van de Zomertaling per jaar per maand (1975 – heden)

De eerste **Pijlstaarten** werden op 3 oktober gezien (trektellers): 3 exx. Nog vier meldingen van enkele exemplaren in oktober (Dinky van Berkel, Stef Strik, Annette van Berkel, Kars Veling, RN). Vier meldingen van groepen **Slobeenden**. Op 15 oktober werd een groep van 72 exx. in de Steenwaard gezien;

op 28 oktober zelfs 80 exx. (RN). Op 28 oktober zaten 25 exx. **Tafeleend** in de Steenwaard. Leo van der Kooij zag op 17 juli 20 exx. **Kuifeend** in de Baarsewaard. Van dit mooie eendje is het broeden vastgesteld. Maar liefst 175 exx. werden op 28 oktober gezien in de Steenwaard (RN).

Augustus en september zijn traditioneel de maanden voor doortrekkende **Wespendieven**. Drie meldingen dit jaar (Paul van Veen, Chris Harmsen en RN). Acht waarnemingen van de **Bruine kiekendief** tussen 18 augustus tot 13 oktober (Paul van Veen, Gerben Mensink, RN). Op 3 september werden zelfs 3 exx. trekkend ZW waargenomen. Tussen 24 september en 5 november 4 waarnemingen van de **Blauwe kiekendief**. Deze waarnemingen versterken het beeld van de grootste doortrek in oktober/november (zie ook Hak-al 2000-03). De **Havik** werd 10x gemeld, voornamelijk in de uiterwaarden. Ook de Havik past zich dus aan, gezien zijn oorspronkelijke habitat van oudere bosstructuren. Op 9 september werd een juveniel waargenomen bij de Telpost. Een broedgeval in de nabijheid is dus zeker niet uitgesloten. De grote trek golf aan **Buizerden** zijn we dit jaar op de Telpost misgelopen of ze zijn zeer gedoseerd in lage aantallen doorgekomen. Chris Harmsen zag er 26 trekken op 21 augustus vanuit zijn achtertuin aan de Bikolaan. Joost Rink zag 10 exx. richting Zuid trekken op 3 oktober bij de Meent. **Visarend***. **Roodpootvalk***. **Smelleken***. Vijf zomer- en najaarwaarnemingen van de **Boomvalk** (Paul van Veen, Louis van Oort, Nel van der Kooij, Leo van der Kooij, Chris Harmsen). De laatste waarneming is van 24 september (Trektellers). **Slechtvalk***.

Hoenders tot en met uilen

Drie waarnemingen van de groepjes **Patrijzen** – 4 tot 6 exx. – in oktober en november (Thijs de Kruif, Leo van der Kooij, RN). Op 26 augustus zag Joost Rink 3 exx. **Kleine plevier** in de Baarsemwaard. Drie maal een groepje van respectievelijk 3 exx., 3 exx. en 4 exx. **Bontbekplevieren** in de Steenwaard (RN). Tussen 26 september en 5 november maar liefst 13 waarnemingen van **Goudplevieren** (Marjan Buizer, Paul van Veen, Gerben Mensink, Thijs de Kruif, Trektellers, RN). Op 8 oktober werden 60 exx. gezien in de Steenwaard (RN). **Zilverplevier***. Op 7 oktober zag Bram Rijksen enkele 1000' en **Kieviten** in de Honswijkerwaarden (tegenover fort Everdingen).

Kleine strandloper*. De **Bonte strandloper** begint met enkele exemplaren een 'gewone' verschijning te worden in de uiterwaarden: 11 waarnemingen tussen 20 augustus en 28 oktober (Paul van Veen, Gerben Mensink, Marjan Buizer, Chris Harmsen, Trektellers, RN). Net als in het voorjaar is de **Kemphaan** weer veel gezien in het najaar: 18 waarnemingen van 1 tot maximaal 6 exx. van 29 augustus tot 4 november, meestal in de Steenwaard en Baarsemwaard (Dinky van Berkel, Stef Strik, Annette van Berkel, Kars Veling, Chris Harmsen, Gerben Mensink, RN). Ook de **Watersnip** is veel gezien: 15 waarnemingen met

een maximum van 300 exx. in de Steenwaard op 10 september.

We zijn niet gewend na eind juli nog de **Grutto*** in onze omgeving te zien (Paul van Veen, Gerben Mensink, Marjan Buizer, Dinky van Berkel, Stef Strik, Annette van Berkel, Kars Veling, RN). **Rosse grutto***. Ook de **Wulp** is met grote groepen dit najaar in de uiterwaarden aanwezig: 8 waarnemingen waarvan 7 bestaande uit meer dan 100 exx. Het maximale aantal werd op 19 oktober in de Steenwaard geteld: 400 exx. (RN). Het vorige maximum aantal stond op naam van Arjan Brenkman, Stijn Brand en Kars Veling: 14 janurai 1990: 170 exx. in de Goilberdingenwaard. Van de **Zwarte ruiter** werd vijfmaal 1 ex. aangetroffen tussen 18 augustus en 28 oktober in de Steenwaard, Baarsemwaard en bij de Telpost (Paul van Veen, Ellen Geleedst, Louis van Oort, Kars Veling, Annette van Berkel, RN). Ook aan **Groenpootruiters** was geen gebrek vanaf half augustus: 23 waarnemingen van 1 of enkele exemplaren, vrijwel allemaal in de Steenwaard (Paul van Veen, Ellen Geleedst, Gerben Mensink, Annette van Berkel, Dinky van Berkel, Stef Strik, Kars Veling, Chris Harmsen, Bruce Colle, Arjan Brenkman, RN). Het **Witgatje** werd veel minder gezien dan in het voorjaar: vijf waarnemingen van 1 ex. tussen 17 juli en 21 oktober (Joost Rink, Leo van der Kooij, RN). De **Bosruiter** werd in augustus en september 4x gezien, met een maximum van 3 exx. bij elkaar (Chris Harmsen, Gerben Mensink, RN). Ook van de **Oeverloper** 4 waarnemingen, steeds 1 ex., in september en oktober (Paul van Veen, Louis van Oort, RN). Opmerkelijk grote aantallen meeuwen werden door Bram Rijksen in de Steenwaard waargenomen. Op 11 september een groep van circa 2500 **Kokmeeuwen**; op 19 oktober circa 4000 exx. – beiden in de Steenwaard. Op 19 oktober zaten er ook nog circa 1000 exx. **Stormmeeuw**, 185 exx. **Zilvermeeuw**, 30 exx. **Kleine Mantelmeeuw** en 6 exx. **Grote mantelmeeuw**. (RN). **Geelpootmeeuw***. Op 20 augustus zag Chris Harmsen 7 exx. **Visdief** in de Baarsemwaard. In de avondschemer van 5 september hoorde Jouke Altenburg 's avonds een mannetje **Bosuil** in de directe omgeving van de Telpost roepen.

Gierzwaluwen tot en met gorzen

De laatste **Gierzwaluw** werd door Paul van Veen en Ellen Geleedst op 9 september boven het Duizendblad gezien. **IJsvogel***. Maar vier meldingen van de **Groene specht**, onder andere fouragerend in de tuin van het stadskantoor op 7 september. Gerben Mensink zag het dier een fraaie keutel produceren. Deze is verzameld en voor verdere analyse afgegeven aan een expert op het gebied van mieren(resten). Over het fouragegedrag van de Groene specht in

het Rivierengebied is eigenlijk niets bekend. Leo van der Kooij meldde een mogelijk broedgeval in de Goilberdingenwaard op 17 juli. Ook de **Kleine bonte specht***

Op 14 oktober en 4 november zagen de trektellers respectievelijk 1 en 3 exx. **Boomleeuwerik** in zuidelijke richtingen overtrekken. Tijdens de provinciale trektelsimultaantelling werden er 940 **Veldleeuweriken** in 5 uur waargenomen (RN). Over de Telpost Redichemse waard vlogen ruim 1000 exx. De laatste **Boerenzwaluw** werd op 28 oktober gezien door de Trektellers: 1 ex. zuidwest. Op 30 september werd de enige **Boompieper** van het najaar op de Telpost waargenomen. Traditiegetrouw waren de **Waterpiepers** er weer vanaf half oktober: Bram Rijksen zag het maximum van 6 exx. op 28 oktober in de Steenwaard (RN). **Duinpieper***

De **Grote gele kwikstaart** wordt dit najaar veel waargenomen: maar liefst 13 meldingen vanaf 11 september. De meeste exemplaren zijn doortrekkend waargenomen. Begin november pleisterde er minstens 1 ex. gedurende een week bij de Oostersingel nabij het stadskantoor. Een groep van 25 exx. **Witte kwikstaart** werd op 28 oktober door Bram Rijksen in de Steenwaard gezien (RN). De laatste **Zwarte roodstaart** werd gezien door Annette van Berkel en Annemarie Roelink op 9 november in hun beider tuinen. Sinds de laatste week van oktober verblijven 1 of meer **Roodborsttapuiten** in de ruigte ten noordwesten van de Telpost in de Redichemse waard (Annette van Berkel, Kars Veling, Trektellers). Dit najaar werd een vijftal malen de **Tapuit** waargenomen. Het maximale aantal was 3 exx. op 26 augustus in de Goilberdingenwaard (Gerben Mensink). Paul van Veen en Ellen Geleedst

zagen een **Paapje** op 30 september nabij de Pikse Bogerd.

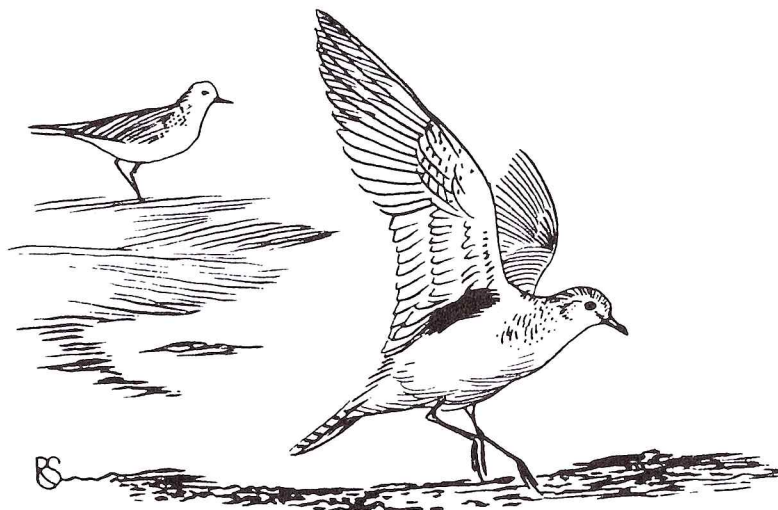
Beflijster*. Op 21 oktober zag Bram Rijksen 10 exx. **Grote lijster** langstrekken in zuidelijke richtingen. De laatste **Zwartkop** werd gemeld door Annette van Berkel: 13 oktober in de eigen tuin aan de

Akkerwinde. De bessen van de Vuilboom smaakten het diertje prima. Jandirk Buizer zag 1 ex.

Vuurgoudhaantje op 26 september in de Plantage. Op 9 september hoorde Jouke Altenburg een **Bonte vliegenvanger** in een van de grote tuinen aan de Wilhelminadreef. **Europese kanarie***. **IJsgors***. **Sneeuwgorst***. **Ortolaan***

Bronvermelding

Z.V.v.N.	Zeldzame Vogels van Nederland
Aernoud van den Berg 1999;
Avifauna van Nederland
Deel 1 Uitgave K.N.N.V. &
Uitgeverij GMB
V.v.E.	Vogels van Europa Lars Jonsson,
1993 uitgeverij Thieme
V.H.G.	Vogels in het Hart van Gelderland
Rob Lensink, VWG Arnhem e.o.
1993
Uitgave: K.N.N.V.
V.v.N.	Vogels van Nieuwegein
red: G. Abel et. al. 1999
Uitgave Vogelwacht Utrecht
B.W.P.	Birds of the Western Palearctics
Cramp et. al. v.a. 1977
Uitgave: Oxford University Press

Zilverplevier

NIEUW LEVEN IN DE OUDE EENDENKOOI

Bovenstaande titel is overdrachtelijk bedoeld, want het enige leven dat nieuw is in de kooi ben ikzelf (51 jaar), sinds bijna een jaar beheerder van de jarenlang verwaarloosde eendenkooi aan de Prijsseweg.

Als afgekeurde gedragsbioloog en huisman met alle kinderen tenminste op de middelbare school was ik op zoek naar een taak in een mensarme omgeving.

Eendenkooien en forten voldoen aan die eis en toen ik hoorde dat Staatsbosbeheer het beheer van een aantal kooien afstootte was de keus snel gemaakt, hoewel.....je weet maar nooit. Stichting De Prijs die de eendenkooi officieel huurt heeft de instandhouding van de waterlinieforten als nevendoeel.

De kooi moet in feite helemaal opnieuw opgebouwd worden, een project waar zeker vier of vijf jaar mee gemoeid zal zijn en zo'n veertigduizend gulden aan materialen e.d. gaat kosten.

Dat geld moet van subsidies komen en voor het eerste jaar heeft de provincie en de zeer positief ingestelde gemeente die gegeven. Voor de volgende jaren is een aanvraag ingediend bij het rijk in het kader van het "Programmabeheer", de nieuwe subsidieregeling voor natuurbeheer.

In het begin overviel me regelmatig de omvang van het werk maar inmiddels is het spreekwoord over het draadje en de hemdsmouw mij eigen geworden. Het grootste deel van het afgelopen jaar is heengegaan met het opruimen van de vorige restauratie en het knotten van de bomen voor de nieuwe schermen. Dat laatste is grotendeels gedaan door de eigenaar, Staatsbosbeheer, die zo'n twaalf mandagen heeft gegeven als steuntje in de rug voor het vele werk dat me te wachten stond. En inderdaad ben ik sinds al die tijd vooral bezig geweest met het opruimen van datgene wat zij afgezaagd hebben, maar alle gekheid op een stokje, het blijft natuurlijk een riant cadeau. Er moet de komende jaren nog volop gezaagd worden, het is daarom fijn dat de knotploeg van de NVWC komt helpen.

De voorzichtige planning van de wederopbouw is als volgt: tot volgende zomer drie van de vier schermen langs de plas vervangen, een vangpijp herstellen en zoveel mogelijk vangpijpen vrij zagen. Voordat de kooi weer in gebruik genomen kan worden zal de stroomvoorziening hersteld moeten worden en eventueel de pomp. De afgelopen zomer zijn er nogal wat vissen gesneuveld door botulisme, wat voorkomen kan worden als het water af en toe ververs wordt. Als de kooi weer in gebruik is kan er alleen nog een paar maanden in het voorjaar worden gewerkt, want, zo is mij herhaaldelijk verteld, de drie belangrijkste zaken voor een eendenkooi heten alle drie RUST.

Het is niet alleen maar geploeter wat er plaats vindt; een prettig deel van de tijd zit ik gewoon rustig koffie te drinken. En juist op dat soort momenten zie je nog eens wat, zoals laatst een hermelijn die zich wentelde in het net gemaaid gras. Of een mol die twintig meter langs het nieuwe scherm sukkelde, misschien omdat hij er niet meer onderdoor kan (het riet staat nu op de liggende stammen).

Behalve deze twee zoogdieren is het ree er eigenlijk altijd wel en in het voorjaar word ik wel eens "weggeblaft".

Laatst bleef een geit staan toen ik er op zo'n tien meter afstand langs liep, dus misschien beginnen ze aan me te wennen. Een bok en een geit hadden de kooi zelfs uitgekozen als laatste rustplaats deze zomer. Van de vos zijn alleen uitwerpselen gezien en mogelijk een keer het bijbehorend achterwerk.

Een wezel viel op omdat ze om de een of andere reden een aantal keren een droog gevallen vangpijp overstak, waarvan de laatste keer met een jong (of een muis) in haar bek, en zo in een onwaarschijnlijk klein gaatje in de wal verdween. Het grappige van die situatie was dat toen ik opkeek, er op een paaltje twee meter verder een grasmus zeer geïnteresseerd naar hetzelfde tafereel zat te kijken.

Een aard- of veldmuis verraadde zich doordat er uit een gesloten plantendek telkens blaadjes naar beneden verdwenen. En een spitsmuis voelt zich blijkbaar erg thuis in het observatiehutje langs de plas.

Eenden zouden de hoofdmoot van het leven moeten vormen in een eendenkooi, maar hoewel de wilde, kuif-, slob- en krakeend zo af en toe langskomen, evenals wintertalingen, is de plas het meest van de tijd volstrekt leeg vanwege mijn versturende activiteiten. In het bos zitten meer vogels. Blijkens de aantekeningen heb ik ruim 40 soorten gezien of gehoord, waaronder de wielewaal.

Van dat aantal broedt naar schatting de helft, met naast sperwer en bosuil het witgatje als bijzondere broedvogel. Ook opvallend is de afwezigheid van de fitis, maar de aanwezigheid van een ijsvogel gedurende een maand of twee maakte veel goed. Van twee libellen met staalblauwe achterlijven heb ik de namen opgezocht: 'libellula depressa' (platbuik) en 'orthetrum cancellatum' (gewone oeverlibel), alleen in het voorjaar gezien, maar met dat soort namen mogen ze van mij gerust wegblijven.

De vele andere soorten hoop ik de komende jaren te leren kennen. Voor mij opvallende vlinders zijn de oranjetip en de gehakelde aurelia. Helaas zijn er ook twee soorten dazen die ik nog goed ken van mijn vorige standplaats in de Dordse Biesbos waarvan ik nou net gehoopt had dat ik die kwijt zou raken.

Zoals de winterkoning de alomtegenwoordige soort bij de vogels is, is de gevlekte dovenetel dat bij de planten. Waar een beetje schaduw is heeft de brandnetel geen kans. Hop en teunisbloem fleuren de zaak aanzienlijk op en groot springzaad, grof bieslook en geoorde helmbloem zijn de meer bijzondere soorten die tot dusver ben tegen gekomen. Ondanks het feit dat de kooi vanwege mijn werkzaamheden nog geen oase van rust is, is het andere kenmerk van een functionerende eendenkooi, namelijk dat het een plek van leven is, mijns inziens al aanwezig.

Belangstellenden zullen nog een jaar of twee moeten wachten op een open dag. Als u eerder wilt komen moet u komen knotten.

Kees Koopmans

* Naschrift

Begin dit jaar heb ik met Kees Koopmans kennis gemaakt en gelijktijdig een bezoek gebracht aan de

normaal voor onbevoegden verboden plaats; de eendenkooi aan de Prijsseweg.

Gezien de achterstand in onderhoud aan onder andere knotwilgen en griendhout heb ik toegezegd dat de knotploeg van de NVWC zal proberen 1 tot 2 snoeidagen voor deze eendenkooi in te plannen. Opzet is dat dit nog in het seizoen 2000/2001 zal gebeuren.

Wie echter bereid is een keer buiten de knotploeg om een helpende hand te bieden is ook van harte welkom.

Het adres van Kees Koopmans is:

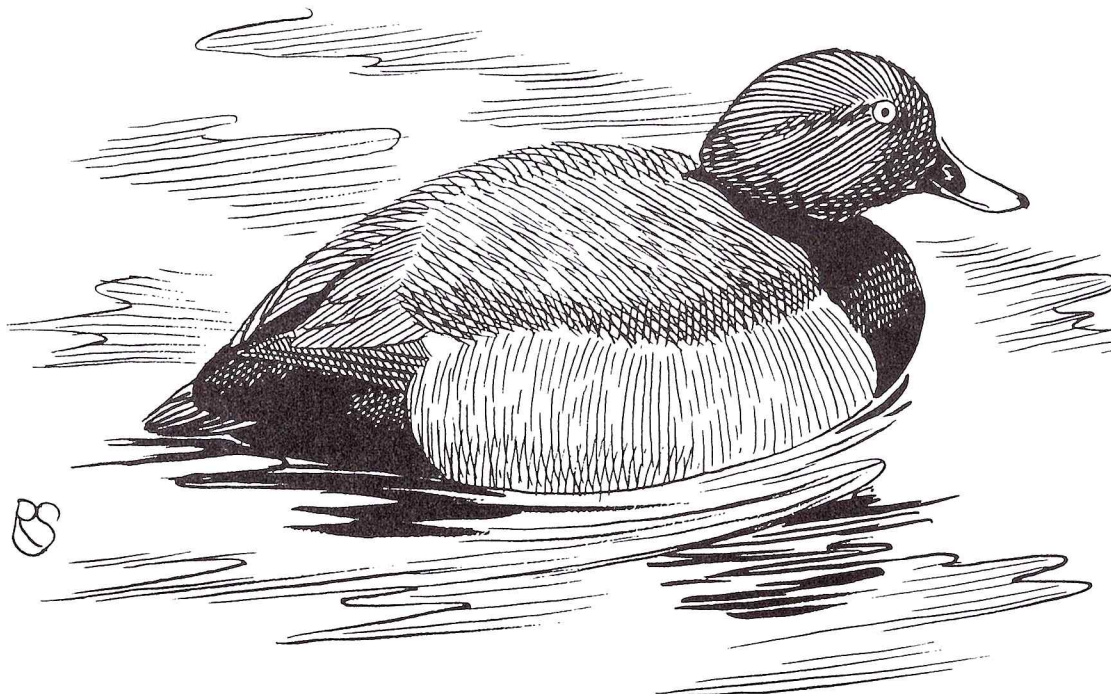
T. Brandsmalaan 8
3451 ZW Vleuten
tel. 030-6773516
E-Mail: keeskoopmans@hetnet.nl

Voor de planning van knotploeg let op de konvo's de komende maanden.

Voor 2001 zijn de volgende data gepland :

Zaterdag 13 januari
Zaterdag 3 februari
Zaterdag 3 maart
Zaterdag 24 november
Zaterdag 15 december

Harry van de Warenburg
Knotploeg NVWC
0345 - 514358

Tafeleend

Vijfheerenlanden, jrg 34 nr 3 (september 2000)
De Kruisbek - Vogelwacht Utrecht, jrg 43 nr 4 (september 2000)

Het stapeltje tijdschriften was als volgt samengesteld:

Gelders Landschap, jrg 22 nr 3
Knipselkrant – Faunabescherming, 2000 nr 3
De Levende Natuur, jrg 101 nr 5
Natuur en Milieu – Stichting Natuur en Milieu, jrg 24 nr 8 (oktober 2000)
N.V.L. Nieuwsbrief - Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie
Van Nature - Vereniging Natuurmonumenten, jrg 10 nr 9 (september 2000)
Vogelnieuws - Vogelbescherming Nederland, jrg 13 nr 4 (september 2000)
Vogels – Vogelbescherming, jrg 20 nr 2000-5 (september/oktober 2000)
't Altenatuurje - Natuurbeschermingsvereniging Altenatuur, jrg 19 nr 4
Blad - IVN Tiel e.o., jrg 12 nr 3
De Dompheorn - Natuur- en Vogelwacht De

Overgangszones zijn altijd rijk aan biologische diversiteit. Bosranden kunnen dat ook zijn maar dan alleen als er een goed beheer op wordt toegepast. De meeste bosranden in ons land lijken als langs een liniaal getrokken. Een geleidelijke overgang van dichterbos naar open veld biedt veel meer mogelijkheden voor allerlei dieren om zich daar te vestigen. Ook de plantenrijkdom kan heel groot zijn. In Gelders Landschap staat een artikel over dit onderwerp. Wie nog meer hiervan wil weten en bovendien over de middelen beschikt om daadwerkelijk overgangszones tussen bos en veld te creëren wordt verwezen naar het boek "Beheer van bosranden" door A.H.F. Stortelder e.a.. Dit boek is uitgegeven door de Stichting Uitgeverij KNNV te Utrecht. In navolging van andere organisaties op het gebied van natuurbescherming heeft Gelders Landschap dit jaar ook een uitneembaar katern in het tijdschrift opgenomen. Hierin staan excursies, ledenbijeenkomsten en andere activiteiten voor de komend periode vermeld.

Zoals gebruikelijk in de Knipselkrant weer veel welles-nietesverhalen over vossen die weidevogels het leven zuur zouden maken en over ganzen die in natuurgebieden afgeschoten worden om landbouwschade te voorkomen. Kraaien en vossen staan nog altijd in de beklagdenbank. Hier en daar wordt ook al geroepen dat er een teveel aan roofvogels is en dat de enigen die daar wat aan kunnen doen de jagers zijn, zonder wie er geen dieren (lees bejaagbare dieren) zouden zijn. Maar wat te denken van de steeds maar intensiever

wordende landbouw met zijn steriele maïsakkers en onnatuurlijk groene grasvelden (ik zeg expres geen weilanden)? Konijnen in de duinen worden sterker bedreigd door de nieuwe virusziekte dan door de vossen. In Flevoland vinden jaarlijks een paar honderd reeën de dood door botsingen met auto's. Het is m.i. wel erg gemakkelijk om kraaien, vossen en andere roofdieren de schuld van de achteruitgang te geven. Bovendien is nog nooit aangetoond dat een gebied waar gejaagd wordt rijker aan dieren is dan een gebied waar niet wordt gejaagd.

Zoals gebruikelijk brengt de Levende Natuur weer een keur van interessante artikelen. Zo wordt er o.a. aandacht besteed aan korstmossen in het rijkste bos voor deze organismen in Nederland: het Speulderbos (bij Garderen op de Veluwe), aan het effect van grazende runderen op de heidevegetatie van het Gooi (positief!), palingen, klapekster en steenuilen. "Onze" Theo Boudewijn besteedt samen met twee andere auteurs aandacht aan de gevolgen van natuurontwikkeling in de uiterwaarden voor de stand van steenuilen. Deze vogel blijkt negatief te reageren op de verhoging van de rivierdynamiek. Het blijkt dat een verhoging van de kans op overstroming van de uiterwaarden slecht uitpakt voor de veldmuizen en regenwormen. Deze dieren vormen het hoofdvoedsel van de steenuil. De conclusie is dat er ook een schaduwkant zit aan natuurontwikkeling. Het zou zeker interessant en leerzaam zijn om de stand van de steenuil in onze omgeving na voltooiing van de dijkverzwaring en de natuurontwikkelingwerken in

de uiterwaarden rond Culemborg met extra veel aandacht te volgen.

Veel nieuwe en zeldzame libellensoorten werden dit jaar uit Limburg gemeld. In en om het riviertje de Roer werden Gaffellibel en Kleine tanglibel waargenomen. Ook de Rivierrombout werd in de omgeving van de Maas bij Ohé en Laak waargenomen (uit NVL Nieuwsbrief).

Veel stof tot nadenken en bezinning geeft het verslag van het interview met Eric Wanders, de directeur van Vogelbescherming in Natuur en Milieu. Met name fulmineert hij tegen de commerciële kokkelvisserij in de Waddenzee. Citaat: "De overheid heeft gewoon zitten slapen bij de vergunningverlening en daarom mag zij die kokkelvisserij best een schadeloosstelling betalen om ze uit te kopen." "..... met al die miljarden meevallers van de laatste jaren kan dat geen probleem zijn."

Vogelaars uit steeds wijdere omgeving weten Culemborg te vinden. In de uiterwaarden Baarsewaard en Goilberdingenwaard en in de Steenwaard aan de Utrechtse kant van de Lek zijn dit jaar al veel bijzondere vogelsoorten waargenomen. In de laatste Hak-al was al een uitgebreid overzicht opgenomen. Aanvullingen hierop komen van vogelaars uit Vianen en Houten. Vogelaars uit Vianen publiceerden hun waarnemingen in De Dompfoorn onder de rubriek Vogelnieuws. Wat betreft de vogelaars uit Houten geeft het artikel van Bram Rijksen in De Kruisbek een mooi overzicht, Het beperkt zich niet tot een dorre opsomming maar doet uitgebreid verslag van het lief en leed en de ultieme beloning van de "jacht" op bijzondere vogels.

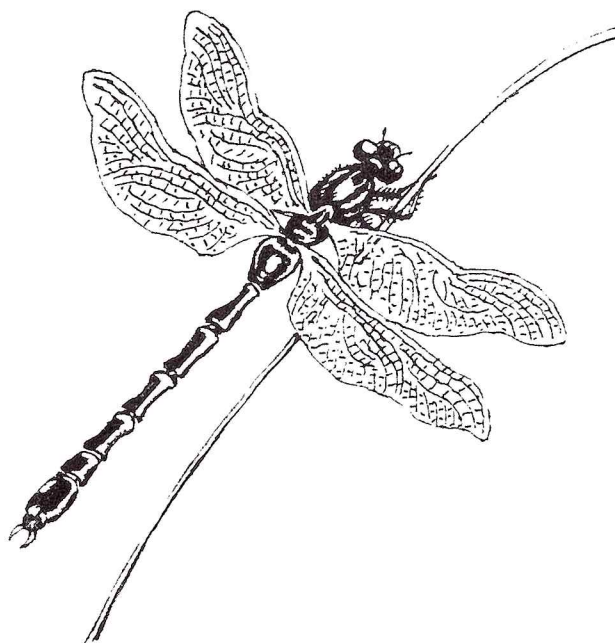
Verder geeft het blad 't Altenatuurtje weer uitgebreid informatie over het natuurontwikkelingsgebied "De Struikwaar". Terecht trots is de natuurvereniging Altenatuur op het succes van de oeverzwaluwwand

in hetzelfde gebied. Dit jaar waren er 150 broedparen!!!

Tot zover het nieuws en ander bezienswaardigs dat ik al lezende in de tijdschriften voor u heb geselecteerd. Alle tijdschriften staan weer in de lectuurbak klaar voor een ieder die van de inhoud kennis wil nemen.

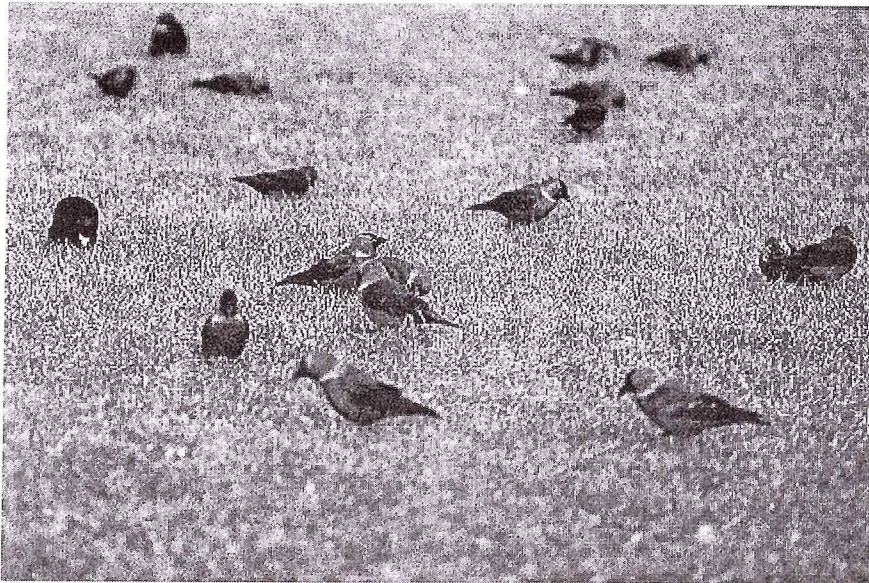
Tot slot bespreek ik nog enkele publicaties die in de afgelopen maand bij ons zijn binnengekomen en die in de bibliotheek zullen worden opgenomen. Dit zijn:

- "Bedreigde en kwetsbare libellen uit Nederland", toelichting op de rode lijst, rapport I.K.C Natuurbeheer nr 30, Wageningen 1998
Op de rode lijst staan 27 van de 60 Nederlandse soorten.
- "Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004", rapport Directie Natuurbeheer nr 47
Uitgebreid plan met kaarten en tabellen.
- "Plan van aanpak Steenuil", actierapport van Vogelbescherming Nederland
Dit plan bespreekt de achteruitgang van het aantal broedparen, geeft de knelpunten aan en inventariseert de mogelijkheden om de stand te bevorderen.
- "Nederlandse Wetlands 1999", Vogelbescherming Nederland
Dit is het 5^e rapport in een sinds 1955 jaarlijks verschijnende reeks. Het geeft een overzicht van de broedvogels in het jaar 1997 en pleisteraars/overwinteraars in 1996/1997. Hierna volgt een bespreking per gebied met de volgende rubrieken: beheer en inrichting, menselijke activiteiten, beleid en ruimtelijke ordening, vogels, knelpunten en bedreigingen, positieve ontwikkelingen en blik vooruit.

Kauwen in de Hollandse kou

*een uitgekauwd artikel over overwintering van kauwen in Nederland
(Jouke Altenburg)*

Al surfend over internet tijdens een nascholingscursus kwam ik via www.natuur.pagina.nl terecht op een site over overwinterende kauwen in Nederland. De 9 pagina's lange tekst van Rudy Offereins, gelardeerd met veel foto's – ik blij dat ik die niet thuis met mijn 14K4 modempje binnen hoefde te halen – ging in op het overwinteren van Noordse en Russische Kauwen in Nederland.

Dit trok mijn belangstelling. Tijdens de wekelijkse zaterdagochtendtrektellingen in het najaar worden er immers elk jaar groepen kauwen gezien, vaak in het gezelschap van roeken. Tijdens het trektellen vallen de subtiele verschillen tussen de drie ondersoorten niet op.

In dit artikeltje wordt eerst een beknopt overzicht gegeven van de waargenomen kauwentrek op de Telpost. Vervolgens staan per ondersoort de belangrijkste veldkenmerken samengevat, op basis van de website-informatie. Voor aanvullende informatie: raadpleeg de site of vraag het artikeltje bij me op.

Hopelijk stimuleert het veel mensen om meer op kauwen te gaan letten. Het zijn qua gedrag erg aantrekkelijke vogels die in én buiten de stad waar te nemen zijn. Waarnemingen kunnen via de bekende kaartjes of e-mail (altpla5@freeler.nl) worden ingestuurd. Het is mijn bedoeling om – bij voldoende waarnemingen – een vervolgartikeltje over de resultaten te schrijven.

Wat zien we op de Telpost in het najaar aan kauwentrek?

De Noordse Kauw broedt in Noorwegen, Zuid-Zweden en Noord-Denemarken. In Zuid-Finland en Polen gaat de Noordse kauw geleidelijk aan over in de Russische kauw. Deze ondersoort bestrijkt een enorm gebied dat de hele voormalige Sovjet-Unie omvat tot aan Mongolië, met als zuidgrenzen Turkije en de Himalaya.

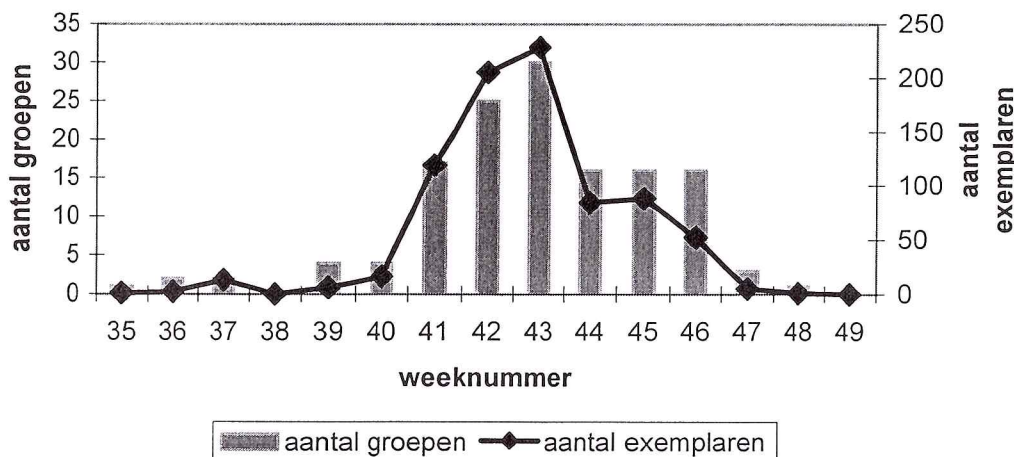
De Westerse Kauw is overwegend standvogel. De Russische Kauw overwintert van Zuid-Zweden tot Midden-Europa. De Noordse Kauw overwintert van Noord-Denemarken tot Noordwest-Frankrijk. Op trek verenigen de kauwen zich vaak met groepen roeken. Op de Telpost in de Redichemse waard zijn deze gemengde groepen regelmatig gezien.

Hoeveel kauwentrek is er gezien?

De onderstaande uitwerking is gebaseerd op de telgegevens uit 1985 en 1991 t/m 1997.

Figuur 1:

*Doortrek Kauw per week
gegevens 1985, 1991 t/m 1997*

Bespreking van figuur 1

In totaal zijn er tijdens de ochtendtellingen in deze 8 jaren 830 kauwen gezien; ruim 100 per jaar. De gemiddelde groepsmaat was klein: ruim 6 exemplaren. Wanneer in aanmerking wordt genomen dat een deel van de vogels in gemengde groepen met roeken vliegt (een ervaringsgegeven; dat is helaas niet genoteerd) is dat niet zo vreemd. De grootste

groep kauwen was 75 exemplaren en werd waargenomen op 18-10-1997; bijna 10% van het totaal waargenomen aantal!

Vanaf week 41 (tweede week oktober) beginnen de kauwen echt door te trekken. De topweek is de laatste week van oktober. In de drie weken erna trekt het ook nog redelijk door, om in de tweede helft van november ineens te zakken.

Herkenning van de drie Kauwondersoorten in het veld

Zoals gezegd zijn er op het westelijk halfrond drie ondersoorten van de Kauw: de Westerse, de Noordse en de Russische. De verschillen tussen deze ondersoorten zijn niet zo groot. Het gaat om:

- de grootte en helderheid van de witte nekvlek die als een halsband bijna rond de nek kan lopen,
- de intensiteit van de wangkleur en
- de mate waarin het zwart op de kruin doorloopt.

De houding van een exemplaar (uitgestrekte nek of in elkaar gedoken) is van grote invloed op de omvang van de nekvlek. Ook het licht is van belang. Zonlicht laat de nekvlek (te) helder oplichten en geeft in geval van foto's een vertekend beeld. Bewolkt weer levert de beste omstandigheden om de ondersoorten te kunnen bepalen.

Alle drie de ondersoorten zijn vanaf oktober uitgeruid. Ze hebben dus een 'vers' verenkleed. In het vroege voorjaar zijn de veren al wat sleets. De witte halssikkel lijkt daardoor wat witter. In het broedkleed heeft geen van de drie ondersoorten een lichte halssikkel.

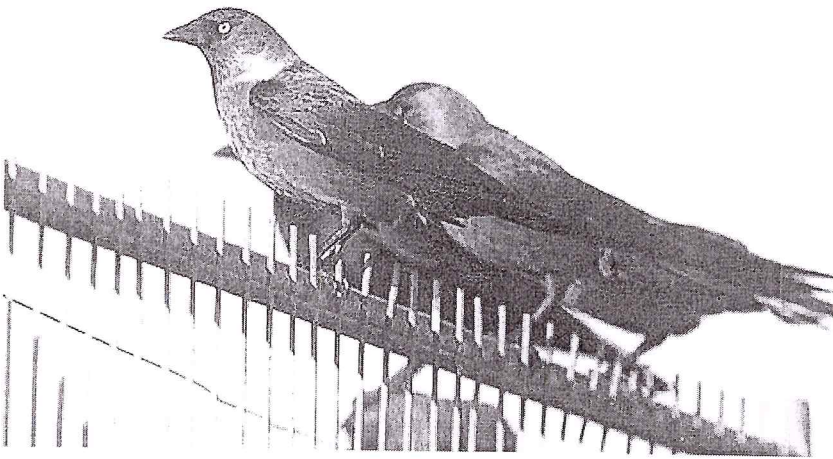
Juvenielen van de drie ondersoorten zijn allemaal te herkennen aan de dofbruine hand- en armpennen en staart, in tegenstelling tot de glimmende veren van de volwassen vogels. Juvenile exemplaren zijn erg moeilijk op naam te brengen.

Veldkenmerken van de Noordse Kauw

De Noordse Kauw wordt beschouwd als de overgangsvorm tussen de Russische en de Westerse Kauw. In vergelijking met een Westerse Kauw in winterkleed heeft de Noordse Kauw een lichtere wang en achterhoofd. De wangkleur is wat lichter dan de onderdelen (borst en buik). Bij de Westerse Kauw zijn deze even donker. De keel van een Noordse Kauw steekt vaak zwart af tegen de lichtere buik.

Het duidelijkste kenmerk van de Noordse Kauw is de (licht)grijze sikkeldie van de hals naar het achterhoofd loopt. Deze kan echter flink variëren: van een grijze vlek in de hals tot een bijna witte vlek in de hals die naar achteren toe als een brede sikkeldie wegloopt. Deze laatste vorm heeft altijd grijze dwarsstreepjes in het brede nekgedeelte: een belangrijk verschil met de Russische Kauw.

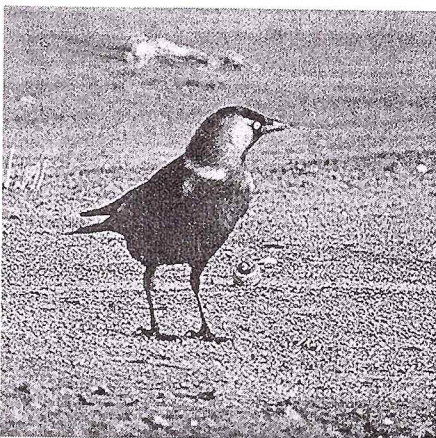
Figuur 2: Zijaanzicht Noordse Kauw
Foto Rudy Offereins

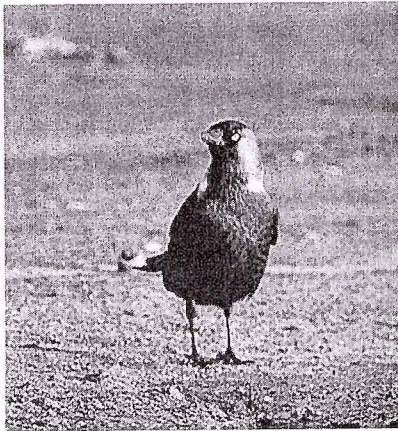
Veldkenmerken van de Russische Kauw

De Russische Kauw heeft net als de Noordse Kauw een lichte wang: de tint ervan is echter lichtpaars. De zwarte kopkap loopt helemaal door over de kruin; hij heeft ook een zwarte keel. De onderdelen zijn zwartgrijs en zitten qua tint tussen een Noordse en een Westerse Kauw in. Door deze donkere tint steken de lichte wang en de sikkeldie in de hals extra duidelijk af, waardoor de vogel als zeer contrastrijk overkomt. De sikkeldie is het breedst in de hals en wordt smaller naar de nek: een verschil met de Noordse kauw.

Figuur 3: Zijaanzicht Russische Kauw
Foto Emo Klunder

Figuur 4: Vooraanzicht Russische Kauw
Foto Emo Klunder

Veldkenmerken van de Westerse kauw

De Westerse kauw heeft in de winter geen lichte sikkels of halsvlek. Ook hebben ze een donkerder wang, nek en onderbuik dan de Noordse kauw. In het voorjaar kan als gevolg van sleetsheid van de veren een dun lijntje in de hals en onderaan de wang ontstaan.

Voorkomen in Nederland

In de laatste 2 decennia van de vorige eeuw is de kennis over het voorkomen van de drie ondersoorten duidelijk gewijzigd. In de 'Atlas van de Nederlandse Broedvogels' (SOVON, 1987) wordt nog vaag het volgende vermeld: "In het winterhalfjaar wordt de Nederlandse populatie aangevuld met vogels uit Noord- en Oost-Europa". In de 'Avifauna van Nederland, deel 1' (van den Berg et al. 1999) worden de volgende kwalificaties aangegeven:

- Noordse kauw: algemene wintergast.
- Russische kauw: regelmatige, schaarse wintergast.

Op de website wordt aangetekend dat er veel Noordse en Russische Kauwen over het hoofd worden gezien. Dit is zeker het geval als de hier overwinterende vogels veelal eerstejaars vogels zijn. Van eerstejaars kauwen is bekend dat ze meer zwerven / trekken, Ook vogels zonder witte nekvlek – vooral vrouwtjes – zullen gemakkelijk over worden 'gemist'.

Rudy Offereins concludeert op basis van de hem ter beschikking staande gegevens dat het overwinteren van de Russische en Noordse Kauw voornamelijk beperkt lijkt te blijven tot de hogere zandgronden van Oost- en Zuid-Nederland.

In Noord-Nederland heeft Rudy Offereins bij tellingen in de afgelopen jaren in Drenthe en Groningen voornamelijk Noordse kauwen aangetroffen. Mede op basis van Belgische gegevens

veronderstelt hij dat Russische Kauwen meer in Zuid-Nederland en België overwinteren.

Er zijn aanwijzingen dat kauwen in groepen roeken doorgaans tot één van de drie ondersoorten behoren.

Aangestoken door de aantrekkelijke informatie van de website heb ik op zondag 19 november jl. tijdens mijn duurloop goed op groepen kauwen gelet. Nabij fort Everdingen kon ik al joggend duidelijk tenminste 3 Russische kauwen in een groep roeken onderscheiden. Ook op 25 november heb ik -zonder kijker- in de buurt van Zoelmond kauwen met een lichte halssikkel gezien.

Noordse / Russische kauwen pleisteren / overwinteren dus ook in de West-Betuwe. Verzamel ook gegevens en stuur ze in. Wie weet kunnen we Rudy Offereins aanvullende gegevens verstrekken!

Bronvermelding:

- Website:
www.geocities.com/Rainforest/Jungle/7550/Russische_kauw.html
"Herkenning en voorkomen van Russische en Noordse kauwen in Nederland"
artikel van Rudy Offereins – zoals verschenen in Taxon, 3^e jaargang nr. 1, dat publiceert over zeldzame vogels in de provincie Groningen.
- Databestand Trektelgegevens Culemborgse Telpost (1985, 1991 t/m 1997)
- Atlas van de Nederlandse Broedvogels (1979) - SOVON

Jongere jeugd

Zo zit je in de schaduw van de bomen uit te puffen van de warmte en enkele maanden later zit er geen blad meer aan de boom. In onze tuin staan enkele dikke bomen, zo dik dat je er niet met je armen om heen kunt slaan. Een dikke stam, veel dikke takken en heel veel kleinere.

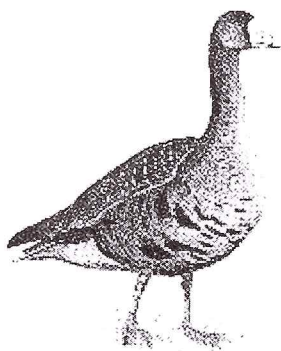
En aan al die takken en takjes zaten bladeren. Al die bladeren lagen half november in onze tuin. Best wel een mooi gezicht, er waren rode, bruine, gele en groene bladeren en bladeren die veelkleurig waren. Het is niet goed, hebben ze mij verteld, om al die bladeren op het gras te laten liggen, dus heb ik al die bladeren bij elkaar geharkt en bij de Gemeente gebracht.

GANZEN

Zodra het in Scandinavië en ver daarboven kouder wordt, zien we grote groepen ganzen naar ons land komen. In aantallen van duizenden komen ze binnengevlogen. Over heel Nederland zijn er gebieden waar ze graag overwinteren. Het is hier vaak minder koud als waar ze vandaan komen, langer licht om voedsel te zoeken en minder ijs en sneeuw op het voedsel. Vanaf 1975 heeft de Vogelwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg bijgehouden welke ganzen er in Culemborg gezien zijn.

Het zijn de Kleine Rietgans, de Kolgans, de Grauwe gans, de Toendrarietgans, de Taigarietgans, de Sneeuwgans, de Rotgans, de Roodhalsgans en de Brandgans. De kolgans is wel de meest bekende gans. Je hebt vast wel eens een groep ganzen over zien vliegen die heel gezellige gaggeluiden maakten en in een V-vorm vlogen. Dat moeten wel haast kolganzen geweest zijn. Die maken een bijna muzikaal en luidruchtig geluid. Als ze in het gebied aangekomen zijn waar ze wat willen eten, landen ze snel achter elkaar soms hele vreemde bewegingen makend. Als kolganzen in de uiterwaarden zitten kun je voorzichtig op de dijk gaan staan, wel met een verrekijker, maar nog beter een telescoop. Zo kun je goed de kenmerken van de kolgans zien. De oude volwassen ganzen hebben een witte ring, een kol, rondom hun snavel. Boven de snavel is deze kol wat

breder. De snavel zelf is roze en de poten oranje. De kolgans is grotendeels lichtbruin van kleur met zwarte strepen over de buik en egaal bruin gekleurde vleugels. Het achterlijf is wit, als de ganzen aan het grazen zijn op een met sneeuw bedekt weiland is dat een goede schutkleur, je kijkt dan tegen al die witte onderlijven aan. De jonge vogels missen de kol rond de snavel en de zwarte strepen op de buik. Het zijn dan net verschillende soorten ganzen. Maar als je naar een grote groep ganzen kijkt, zul je na enige tijd beslist zien dat het een jonge kolgans tussen ouderen is. Kolganzen moeten als ze in Nederland overwinterd hebben weer terug naar hun broedgebieden boven de poolcirkel in Siberië en op Nova Zembla, Op de boomloze toendra maken ze hun nesten, liefst in de buurt van water en brengen daar in vier maanden hun jongen groot. Vervolgens vliegen jong en oud weer samen terug naar het overwinteringsgebied 5000 kilometer vliegen, soms even een stop om wat te eten en dan maar weer verder. Een ganzenfamilie blijft bij elkaar. In een grote groep kolganzen zitten dus verschillende families. Om alles goed te regelen zijn er rangordes in een groep. Grote gezinnen met veel kinderen zijn de baas over kleine gezinnen. Kleine gezinnen zijn weer de baas over ouderloze echtparen en ouderloze echtparen zijn weer de baas over de vrijgezellen. Als iemand van de regels afwijkt zie je vaak dat ze tegen elkaar schreeuwen en een dreighouding aannemen. Hopelijk zullen we deze winter ook veel ganzen zien.

Het boek

De jeugd van de Vogelwacht weet zeker welk boek hiermee bedoeld wordt, anderen zullen er misschien iets van gehoord hebben. Maanden is er gewerkt om het boek klaar te krijgen en niet alleen dat, er moesten ook voorbeelden gemaakt worden. Wat een geplak en gevef, mijn vingers zitten nog hier en daar met lijm en verf. Maar het is klaar. Toch leuk om terug te kijken op 25 jaar vogelwacht. En wat is er veel geknutseld in die tijd.

Stapels dozen, tijdschriften, verpakkingen, papier, ja wat al niet meer is voor het toch in de papierbak terecht kwam nog eens gebruikt om er leuke en ook nuttige dingen van te maken.

Of dat geen recycling is. Dus kijk als je niets te doen hebt, toch nog een keer in de papierbak, je komt beslist op een idee.

Recycling is een goed systeem, van karton en papier kunnen weer nieuwe dingen gemaakt worden. Er is een bedrijf dat meubels, kasten en nieuwe dozen maakt van oud papier. Vol houden dus dat verzamelen.

Iets te vragen, iets nodig of zomaar wat babbelen: Gerrie Monfils, de Limiet 5, 4131 NR Vianen of tel/fax 0347377638 of gmonfils@nl.packardbell.org

Als we elkaar niet mee zien voor die tijd: een goede kerst en een goed nieuwjaar.

Vogelfietsexcursie Nieuwe Uiterwaarden

Zoals bekend heeft er in de uiterwaarden rondom Culemborg op grote schaal natuurontwikkeling plaatsgevonden. Ook de vogels hebben hier onmiddellijk van geprofiteerd. Sla de waarnemingsrubriek in de laatste Hak-al's er maar op na. Op 16 september 2000 is er een vogel-fietsexcursie gehouden naar de uiterwaarden ten westen van Culemborg. Ongeveer 12 deelnemers, waaronder mensen uit Tiel, Rijswijk en Asch, troffen een prima weertje aan voor deze tocht.

Het eerste gedeelte van de excursie voerde langs de Baarsewaard. Hier zat een groot aantal Dodaarsen en konden de deelnemers zich uitleven op het determineren van eenden in eclipskleed, altijd een lastige klus. Gelukkig scheen de laagstaande ochtendzon in de rug en waren de lichtomstandigheden uitstekend. Hierdoor werden zelfs de Watersnippen in de oeverbegroeiing goed zichtbaar. Wat trouwens niet hetzelfde bleek te zijn als goed vindbaar.

Na de Baarsewaard werd de Goilberdingerwaard bezocht. Dit ging niet helemaal zonder slag of stoot, omdat bij fort Werk aan 't Spoel de weg helemaal opengebrouwen was, en over een lengte van zo'n 10 meter veranderd in een bouwput. Gelukkig slaagde iedereen er in om met de fiets over de glibberige kleibulten te klauteren, rakelings langs het gapende gat in de weg. In de Goilberdingerwaard werden maar weinig vogels gezien. Gehoopt was met name op wat zangvogelsoorten aan de grond, maar behalve wat Graspiepers lieten die het helaas helemaal

afweten. In het afgegraven gedeelte zwommen veel Meerkoeten en Kuifeenden.

Omdat vervolgens nog de Steenwaard op het programma stond, werd de weg terug richting Culemborg weer aanvaard. Na wederom een klauterpartij bij fort Werk aan 't Spoel en de pont bij Culemborg werd de Steenwaard bereikt. Het geluk liet ons hier niet in de steek; er zaten nog twee Lepelaars te rusten op de zandplaat. Nadat er de hele nazomer Lepelaars aanwezig zijn geweest (max. 7 tegelijk), was dit ongeveer de laatste keer dat ze zijn gezien. Verder zaten er veel Kieviten, meeuwen, Watersnippen, Aalscholvers en eenden. Na hier enige tijd genoten te hebben werd de terugtocht weer aanvaard, na een wat mij betreft leuke excursie. Het was bovendien leuk om weer een aantal nieuwe gezichten te mogen begroeten.

Gerben Mensink

De 'Ooievarekokkiekijk actie'

Voor elke rechtgeaarde Culemborger zal duidelijk zijn waar ik het over heb! Ik kwam pas achter deze naam voor Lieveheersbeestjes door de Lieveheersbeestjes kijk-actie! Een vriendelijke Culemborgse maakte me er op attent dat het Culemborgs ook een eigen naam heeft voor deze kevers. Het was één van de reacties die binnen kwam op de in mei door de Insectenwerkgroep georganiseerde Lieveheersbeestjes kijk-actie. Deze actie werd gehouden in het kader van het 25-jarig bestaan van de NVWC. De andere de reacties betroffen allemaal waarnemingen van Lieveheersbeestjes.

ALDI-beestjes

Door verschillende mensen werden diverse soorten Lieveheersbeestjes gevonden. Heel opvallend waren de meldingen van de 'ALDI-beestjes'. Het gaat hier om Lieveheersbeestjes van ca. 10 cm groot met 10 stippen. Ze schijnen door ALDI uitgezet te zijn in hun bedrijfspand om onze actie luister bij te zetten. In tegenstelling tot de bittere smaak van de kleine wilde Lieveheersbeestjes smaken ze zoet en chocoladeachtig (Ellen en Kars hebben ze geprobeerd). Voor degene die ons een ALDI-beestje bezorgde door hem in een plastic zak te stoppen en hem in de planten in de zon te hangen: Daar gaat ie nogal dood van. Al zijn organen bleken met het uitwendig skelet en de vleugels versmolten te zijn!

De wilde soorten

De actie was opgezet rond 3 soorten die gewoonlijk in mei te vinden zijn: het 7-stippelig lieveheersbeestje, het 22-stippelig lieveheersbeestje en het 2-stippelig lieveheersbeestje. Algemene informatie over deze drie soorten is te vinden in de Hak-al van april dit jaar.

Het 7-stippelig lieveheersbeestje

De soort die het vroegst actief is, is het 7-stippelig lieveheersbeestje. Eind april, begin mei zijn ze in grote aantallen te vinden in de planten; vooral in de kruiden, in de tuin. Ze doen alles wat nodig is voor de voortplanting en zijn daar half mei zo'n beetje mee klaar. Uit de meldingen tijdens de actie bleek dat het 7-stippelig lieveheersbeestje in Oost Culemborg (Voorkoop, De Hond, Terwijde) begin mei al uitgevlogen was (geen meldingen terwijl daar de meeste NVWC-leden wonen) terwijl hij in Goilberdingen en Klein Buitenom nog volop te vinden was. De oorzaak is niet direct duidelijk. Het 7-stippelig Lieveheersbeestje is de enige soort die ook in de kruidlaag van de Baarsemwaard te vinden was. Er zijn vijf waarnemingen doorgegeven met aantallen variërend van 1 tot 'ontelbaar veel'.

Het 22-stippelig lieveheersbeestje

Het 22-stippelig lieveheersbeestje laat zijn actieve periode afhangen van wanneer zijn voedsel

(Meeldauw op planten) aanwezig is. Dat was door de vochtigheid en de hoge temperaturen in dit voorjaar al in mei. Overigens werd het dier behalve uit mijn eigen tuin maar één keer gemeld. Waarschijnlijk omdat dit lieveheersbeestje minder opvallend gekleurd is en ook vaker tussen de planten zit dan er boven op.

Het 2-stippelig lieveheersbeestje

Het 2-stippelig lieveheersbeestje is de laatste van de drie. Hij verschijnt pas half mei als de grote luizenkolonies, zijn voedsel, in de struiken en bomen ontstaan. Die kolonies waren dit jaar erg laat. Pas in juni begon de zwarte bonenluis in mijn Vlier zichtbaar te worden. Pas toen begonnen de aantallen 2-stippelige lieveheersbeestjes een beetje op te lopen. In mei was slechts zo nu en dan een enkel exemplaar te zien. Er werden vier maal één tot twee dieren gemeld vanuit verschillende delen van Culemborg.

De actie leverde behalve waarnemingen van de drie bovenbeschreven soorten ook een melding van het 9-stippelig lieveheersbeestje en het 11-stippelig lieveheersbeestje op. De 9-stippel is geen aparte soort maar mogelijk een kleurvariant van één van de andere soorten. Het rood gekleurde 11-stippelig lieveheersbeestje is een luizen en andere insectenlarven etend diertje.

In september kreeg ik nog een melding van een roomvleklikeveheersbeestje uit de Geulstraat. Dat is een bruin lieveheersbeestje met roomkleurige vlekken. Het is de tweede melding van deze soort uit Culemborg! Zelf had ik er in augustus ook één mijn de tuin in de Akkerwinde. Het roomvleklikeveheersbeestje eet het liefst bladvlooiën (op miniatuur-cicaden lijkende diertjes) en soms ook bladluizen.

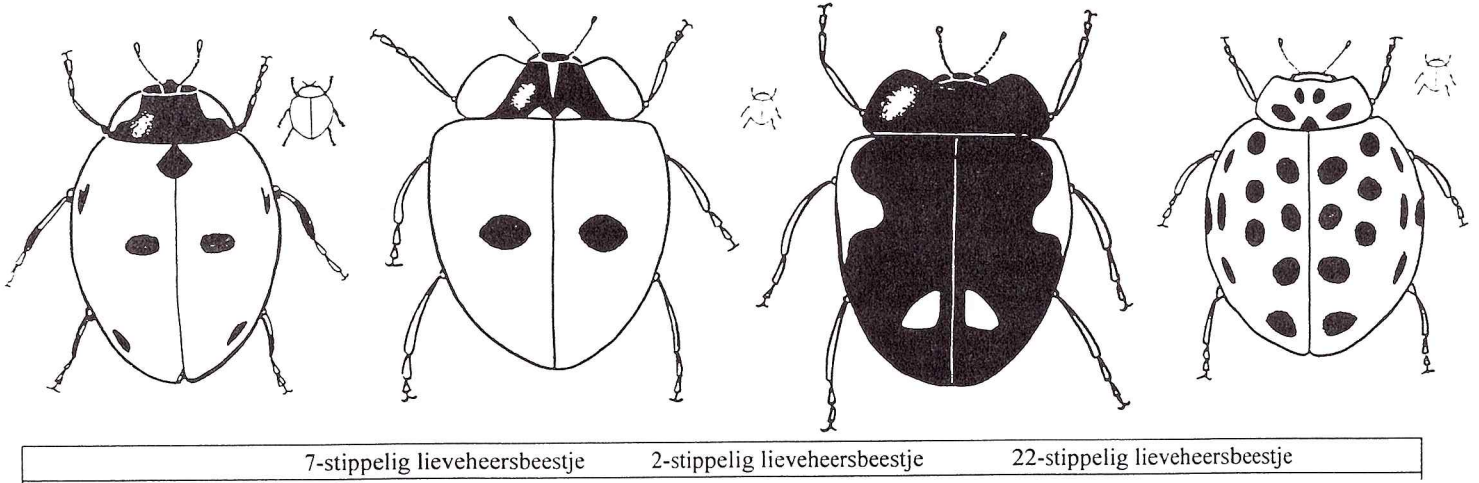
De actie leverde 12 waarnemingen op (ALDI-beestjes niet meegerekend) afkomstig van vier personen. Op vrijdag 26 mei hebben alle vier personen het boekje 'Lieveheersbeestjes in beeld' gekregen.

De Lieveheersbeestjes kijk-actie bleek bij veel mensen ook buiten de NVWC bekend, gezien het

aantal keren dat ik erover aangesproken werd.
 Daarbij vergeleken vielen de meldingen van dat deel
 van de NVWC-leden dat doorgaans (haast) alles

doorgeeft wat tegen.. Of zouden zij deze keer alleen
 genoten hebben

Annette van Berkel

Tekeningen: Marjan Schutte

= ware grootte

Ondanks de moeilijkheidsgraad van de mysterybird in de
 vorige Hak-al hebben we toch twee winnaars:
 Vincent Post en Gerben Mensink.
 De oplossing was: Middelste bonte specht.
 Wilt u ook een vetbol winnen? Stuur uw oplossing naar de Ketelvink.

EXCURSIE- EN ACTIVITEITENPROGRAMMA

*** Tenzij anders vermeld, vinden de activiteiten plaats in het clubhuis "De Ketelvink", Middelcoopstraat 1A ***
 *** Wijzigingen voorbehouden ***

Datum	Tijd	Aard van de activiteit
vrijdag 5 januari 2001	19.00-23.00 uur	Nieuwjaarsbijeenkomst NVWC
maandag 8 januari 2001	20.00 uur	Algemene maandelijks vergadering
woensdag 10 januari 2001		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY HAK-AL FEBR. 2001
vrijdag 12 januari 2001	19.30-20.30 uur	Jeugdavond
zaterdag 13 januari 2001	vanaf 09.00 uur	Knotwilgen snoeien (zie convo)
zondag 14 januari 2001	middag	NME: wintervoeding
maandag 15 januari 2001	20.00 uur	Werkgroep natuurfotografie
vrijdag 19 januari 2001	19.30-20.30 uur	Jeugdavond
vrijdag 26 januari 2001	20.00 uur	Lezing met diavertoning: Vogels van Israël, door Stijn Brand
vrijdag 2 februari 2001	19.30-20.30 uur	Jeugdavond
zaterdag 3 februari 2001	vanaf 09.00 uur	Knotwilgen snoeien (zie convo)
maandag 5 februari 2001	20.00 uur	Werkgroep natuurfotografie
vrijdag 9 februari 2001	19.30-20.30 uur	Jeugdavond
zaterdag 10 februari 2001	hele dag	Ganzenexcursie o.l.v. Ruud Post en Theo Boudewijn
maandag 12 februari 2001	20.00 uur	Algemene maandelijks vergadering
vrijdag 16 februari 2001	19.30-20.30 uur	Jeugdavond
maandag 19 februari 2001	20.00 uur	Jaarvergadering; na officiële gedeelte lezing door Jos Korenromp: <i>Een beek stroomt waarheen zij wil</i> "diaklankbeeld over flora en fauna van de Winterswijkse beekbossen".
vrijdag 23 februari 2001	20.00 uur	Lezing met diavertoning: Natuur in Noorwegen door Wim Kievit
zaterdag 3 maart 2001	vanaf 09.00 uur	Knotwilgen snoeien (zie convo)
maandag 5 maart 2001	20.00 uur	Werkgroep natuurfotografie
vrijdag 9 maart 2001	19.30-20.30 uur	Jeugdavond
maandag 12 maart 2001	20.00 uur	Algemene maandelijks vergadering
woensdag 14 maart 2001		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY HAK-AL APRIL 2001

